

ประเทศไทย การทรมานในระหว่างการปราบปรามการก่อความไม่สงบในภาคใต้
แอมเนสตี้อินเตอร์เนชันแนล

แผนกสิ่งพิมพ์แอมเนสตี้อินเตอร์เนชันแนล

ตีพิมพ์ครั้งแรกปี 2552

Amnesty International Publications

International Secretariat

Peter Benenson House

1 Easton Street

London WC1X 0DW

United Kingdom

www.amnesty.org

© copyright Amnesty International Publications 2009

Index: ASA 39/001/2009

Original Language: English

Printed by Amnesty International, International Secretariat, United Kingdom

สงวนลิขสิทธิ์ ไม่อนุญาตให้ผลิตซ้ำ จัดเก็บในลักษณะที่สามารถนำข้อมูลมาใช้ใหม่ได้ หรือส่งต่อข้อมูล ไม่ว่าจะโดยรูปแบบหรือวิธีการใด ทั้งแบบอิเล็กทรอนิกส์ แบบกลไก การถ่ายเอกสาร การบันทึก หรือวิธีอื่นใด โดยไม่ได้รับอนุญาตในเบื้องต้นจากผู้จัดพิมพ์

แอมเนสตี้อินเตอร์เนชันแนลเป็นขบวนการเคลื่อนไหวรณรงค์ด้านสิทธิมนุษยชนระดับโลกที่มีสมาชิก 2.2 ล้านคนในกว่า 150 ประเทศและดินแดน (territories) โดยมีวิสัยทัศน์ว่าทุกคนจะต้องมีสิทธิทุกประการตามที่รับรองในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และบัญญัติด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศอื่นๆ เราทำงานรณรงค์ วิจัย ผลักดันนโยบาย และเคลื่อนไหวเพื่อยุติการละเมิดสิทธิมนุษยชน แอมเนสตี้อินเตอร์เนชันแนลเป็นหน่วยงานที่ไม่ขึ้นกับรัฐบาล อดมการณ์ทางการเมือง และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจหรือศาสนาใดๆ งานของเราได้รับทุนสนับสนุนส่วนใหญ่จากค่าสมาชิกและเงินบริจาค

สารบัญ

1. บทนำและเนื้อหาโดยสรุป
 2. ความเป็นมา
 - 2.1 จังหวัดภาคใต้ของไทย
 - 2.2 การก่อความไม่สงบและการปราบปรามการก่อความไม่สงบ ความเป็นมา
 3. การทรมานอย่างเป็นระบบในภาคใต้ของไทย
 - 3.1 การทรมานในบริบทการปราบปรามการก่อความไม่สงบ
 - 3.2 การทรมานหรือการปฏิบัติอย่างทารุณโหดร้ายในภาคใต้ของไทย
 - 3.2.1 จังหวัดนราธิวาส
 - 3.2.2 จังหวัดปัตตานี
 - 3.2.3 จังหวัดยะลา
 - 3.2.4 จังหวัดสงขลา
 4. กรอบกฎหมาย
 - 4.1 การทรมานตามกฎหมายระหว่างประเทศ
 - 4.2 กฎหมายซึ่งเปิดโอกาสให้มีการทรมานในภาคใต้ของไทย
 - 4.2.1 กฎอัยการศึกและพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548
 - 4.2.2 พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551
 - 4.3 ทศนะและท่าทีของรัฐบาลไทยกับกองกำลังฝ่ายความมั่นคง
 - 4.3.1 โครงการสร้างการบังคับบัญชาและกำลังพล
 - 4.3.2 การปฏิเสธและการยอมรับของทางการ
 5. สรุป
 6. ข้อเสนอแนะ
 - 6.1 สำหรับหน่วยงานของไทย
 - ประเมินการทรมานและการปฏิบัติอย่างโหดร้าย
 - ประกันการเข้าถึงผู้ถูกควบคุมตัว
 - ไม่ให้มีการควบคุมตัวแบบลับ
 - มีมาตรการป้องกันระหว่างการควบคุมตัวและการสอบปากคำ
 - กำหนดให้มีกฎหมายห้ามการทรมานและการปฏิบัติอย่างโหดร้าย
 - สอบสวน
 - ฟ้องร้องดำเนินคดี
 - ไม่รับพิจารณาข้อมูลที่ได้จากการทรมานหรือการปฏิบัติอย่างโหดร้าย
 - จัดอบรมอย่างมีประสิทธิภาพ
 - ให้การเยียวยา
 - ให้สัตยาบันรับรองสนธิสัญญาระหว่างประเทศ
- เชิงอรรถท้ายบท

แผนที่ภาคใต้ของประเทศไทย

1. บทนำและเนื้อหาสรุป

เมื่อวันที่ 4 มกราคม 2547 ผู้ก่อความไม่สงบได้บุกเข้าไปในค่ายทหารในจังหวัดนราธิวาส และปล้นสะดมปืนไปหลายร้อยกระบอกและสังหารทหารไปสี่นาย การโจมตีครั้งนี้เป็นสัญญาณถึงการกลับมาอีกครั้งของความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งในรอบศตวรรษที่ผ่านมาเหตุการณ์ความรุนแรงปะทุขึ้นเป็นช่วง ๆ ความรุนแรงในภาคใต้ของไทยสะท้อนถึงการถูกริดลอนสิทธิของประชาชนในพื้นที่มาเป็นเวลานาน โดยคนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่มีเชื้อสายมาเลย์ พุทธภาษามลายู และนับถือศาสนาอิสลาม พื้นที่ดังกล่าวจัดว่าเป็นพื้นที่ยากจนที่สุดและได้รับการพัฒนาน้อยที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศไทย ประชาชนในพื้นที่ที่มีความไม่พอใจมาอย่างยาวนานต่อความพยายามของรัฐบาลไทยและคนส่วนใหญ่ซึ่งเป็นชาวพุทธที่พยายามกลืนวัฒนธรรมในพื้นที่ การเติบโตของอุดมการณ์ศาสนาที่ยึดแนวทางรุนแรงในภูมิภาคนี้ยังมีส่วนเกื้อหนุนการเกิดกลุ่มก่อความไม่สงบที่เคลื่อนไหวอยู่ในปัจจุบันนี้ด้วย

ล่วงเข้ามาปีที่หกนับจากวันนั้น ความรุนแรงและปฏิบัติการปราบปรามการก่อการร้ายรอบใหม่ได้เพิ่มไปด้วยการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยนำมือของทั้งสองฝ่ายอย่างกว้างขวางและมากขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงปัจจุบัน ความรุนแรงรอบนี้ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตอย่างน้อย 3,500 คน โดยจำนวนผู้เสียชีวิตในแต่ละปีเพิ่มขึ้นจนถึงอย่างน้อยในปี 2550¹ ในเดือนมีนาคม 2551 สถิติอย่างเป็นทางการชี้ว่าร้อยละ 66 ของผู้ที่ถูกสังหารในภาคใต้ นับแต่ปี 2547 เป็นพลเรือน และกว่าครึ่งหนึ่งของผู้เสียชีวิตเป็นชาวมุสลิม กองกำลังฝ่ายต่อต้านรัฐบาลได้ปฏิบัติการอย่างโหดร้าย นับแต่ปี 2548 ผู้ก่อความไม่สงบได้ระเบิดอาคารสถานที่ของพลเรือน ตัดศีรษะผู้คน ขักรถกราดยิงใส่เจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงและพลเรือนทั้งที่เป็นพุทธและมุสลิม รวมทั้งข้าราชการในพื้นที่ซึ่งถูกมองว่าร่วมมือกับรัฐ ผู้ก่อความไม่สงบพุ่งเป้าโจมตีโรงเรียนและครูของรัฐ และพยายามขู่วางระเบิดให้ชาวพุทธในพื้นที่หนีออกไป การกระทำเช่นนั้นถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง

รัฐบาลไทยมีสิทธิและหน้าที่คุ้มครองพลเมืองให้ปลอดภัยจากการละเมิดสิทธิเหล่านี้ แต่การตอบโต้อย่างหนักหน่วงของรัฐบาล โดยมีการตรึงกำลังถึงร้อยละ 45 ของกำลังทหารทั้งหมดไว้ในภาคใต้ ส่งผลให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างกว้างขวางและสร้างความแปลกแยกให้กับประชาชนในพื้นที่ รายงานชิ้นนี้มุ่งกล่าวถึงการใช้วิธีการทรมานและการปฏิบัติที่โหดร้ายของเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงของรัฐ ในระหว่างเดือนมีนาคม 2550 - พฤษภาคม 2551 ในสี่จังหวัดซึ่งประชาชนส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิมและได้รับผลกระทบจากการก่อการร้ายได้แก่ จังหวัดนราธิวาส ปัตตานี ยะลา และสงขลา งานวิจัยของแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลในพื้นที่พบว่าเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงของไทยได้ใช้การทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรีอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้ข้อมูล มีการบังคับให้รับสารภาพเพื่อชดเชยข้อบกพร่องในการข่าวและการรวบรวมพยานหลักฐาน และการข่มขู่ผู้ถูกควบคุมตัวและชุมชนของพวกเขาให้ยุติหรือถอนความสนับสนุนที่มีให้กลุ่มก่อการร้าย ในหลายกรณีศึกษาที่รวบรวมโดยแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล เจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงทรมานผู้ถูกควบคุมตัวจนเสียชีวิต

ชาวมุสลิมในพื้นที่ทางภาคใต้หลายคนให้ข้อมูลกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า พวกเขาหรือเหยื่อรายอื่นได้ถูกควบคุมตัวโดยกองกำลังผสมระหว่างทหาร-ตำรวจจำนวนตั้งแต่ประมาณ 20 ถึง 300 นายในตอนเช้ามืด หลังจากที่มีการประกาศ “ยุทธการพิทักษ์ชายแดนใต้” เมื่อเดือนมิถุนายน 2550 แผนดังกล่าวกำหนดให้มีการจับกุมผู้ต้องสงสัยจำนวนมากโดยอาศัยอำนาจในการควบคุมตัวบุคคลเพื่อเป็นการป้องกันเหตุที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติกฎอัยการศึกและพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ผู้รอดชีวิตจากการทรมานและคนอื่น ๆ ได้เล่าถึงบรรยากาศแห่งความกลัวที่วิธีการเช่นนี้ และการ

ทรมานและการปฏิบัติที่โหดร้ายที่เกิดขึ้นตามมาในบางครั้ง ได้เกิดขึ้นในหมู่บ้านของตน เหลือบางคนที่ให้ข้อมูลกับแอมเนสตีอินเตอร์เนชันแนลมีอาการเจ็บจำฝังใจชัดเจนจากการปฏิบัติที่ได้รับ ผู้ที่ถูกทรมานคนหนึ่งซึ่งต้องสูญเสียเพื่อนไปจากการทรมาน ระบุว่า “สิ่งที่เกิดขึ้นกับเราเป็นสิ่งที่จะหลอกหลอนเราไปตลอดชีวิต” ผู้หญิงคนหนึ่งซึ่งถูกทำร้ายทั้งทางกายและทางใจระหว่างการคุมขัง ได้แต่บอกล่าอย่างอ้อม ๆ ถึงการปฏิบัติที่โหดร้ายซึ่งเกิดขึ้นกับลูกชายวัยเยาว์ที่ถูกคุมขังพร้อมกับเธอ ส่วนคนอื่น ๆ ที่มีเพื่อนหรือญาติที่ยังถูกคุมขังอยู่ หรือได้สารภาพว่ากระทำผิดเพราะทนการทรมานไม่ไหวและถูกคุมขังในเรือนจำ ให้ข้อมูลกับแอมเนสตีอินเตอร์เนชันแนลด้วยความกังวลและความโกรธ

รายงานเกี่ยวกับการทรมานและการปฏิบัติที่โหดร้ายที่กระทำต่อบุคคลและครอบครัวในภาคใต้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยยะสำคัญระหว่างกลางปี 2550 ถึงกลางปี 2551 ในเดือนกุมภาพันธ์ 2551 นายแพทย์เวมาฮาดี แวดาโอ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (พรรคเพื่อแผ่นดิน) จากจังหวัดนราธิวาส ได้กล่าวในสภาว่า ชาวมุสลิมภาคใต้ได้ร้องเรียนตั้งแต่ต้นปีว่าพวกเขาถูกทรมานระหว่างถูกคุมขัง² ในเดือนเมษายน 2551 ศูนย์ทนายความมุสลิมในจังหวัดยะลาระบุว่าศูนย์ฯ ได้รับการรายงานเกี่ยวกับการทรมาน 77 กรณีนับแต่เดือนมิถุนายน 2550³ ส่วนคณะอนุกรรมการเฉพาะกิจในการรณรงค์ต่อต้านการทรมาน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ซึ่งตั้งขึ้นเมื่อปี 2550 ได้รับเรื่องร้องเรียนและสืบสวนกรณีการทรมานในภาคใต้จนถึงเดือนมิถุนายน 2551 จำนวน 14 กรณี⁴ ข้อมูลในข้อร้องเรียนและรายงานเหล่านี้สอดคล้องกับข้อมูลที่แอมเนสตีอินเตอร์เนชันแนลได้รับจากงานวิจัยภาคสนาม และสะท้อนให้เห็นการละเมิดการห้ามกระทำการทรมานและการปฏิบัติที่โหดร้ายอย่างอื่น ซึ่งเป็นข้อห้ามที่เด็ดขาดและเป็นสากล

แอมเนสตีอินเตอร์เนชันแนลไม่ได้รับข้อมูลที่ยืนยันแน่ชัดว่าการทรมานหรือการปฏิบัติที่โหดร้ายที่เกิดขึ้นเป็นการปฏิบัติตามนโยบายที่เป็นลายลักษณ์อักษรหรือโดยวาจาของกองกำลังฝ่ายความมั่นคง นอกจากนั้นกองทัพและรัฐบาลไทยในหลาย ๆ ระดับก็มีการประณามการทรมานอย่างสม่ำเสมอ ทั้งที่เป็นการประณามต่อสาธารณะและในการสนทนากับเจ้าหน้าที่ของแอมเนสตีอินเตอร์เนชันแนล มีการพัฒนาเชิงบวก เช่นการออกข้อบังคับที่ดีความปรก.สถานการณ์ฉุกเฉินที่บังคับให้อยู่ในภาคใต้ว่าห้ามไม่ให้มีการปฏิบัติอย่างโหดร้ายต่อผู้ถูกคุมขัง และกองกำลังฝ่ายความมั่นคงหลายหน่วยในพื้นที่ที่มีแนวปฏิบัติภายในองค์กรที่ห้ามการทรมาน (โดยมีการกำหนดบทลงโทษ) และ/หรือได้รับการอบรมด้านสิทธิมนุษยชนก่อนจะถูกส่งตัวไปประจำการ

อย่างไรก็ตาม จากประสบการณ์ในที่อื่น ๆ ทั่วโลกของแอมเนสตีอินเตอร์เนชันแนล รัฐต่าง ๆ ซึ่งกระทำการทรมานและการปฏิบัติที่โหดร้าย มักไม่กระทำการเช่นนั้นในรูปแบบที่เป็นทางการหรืออยู่ในระบบปกติ และการทรมานก็มักจะเกิดขึ้นไปควบคู่กับการแสดงจุดยืนประณามการทรมานและการสั่งห้ามอย่างเป็นทางการ ประเทศไทยยังไม่ได้ออกกฎหมายซึ่งกำหนดให้การทรมานเป็นฐานความผิดทางอาญา หรือกฎหมายที่บังคับใช้บทบัญญัติต่าง ๆ ของอนุสัญญาต่อต้านการทรมานของสหประชาชาติในส่วนที่ยังไม่มีกฎหมายในประเทศรับรอง⁵ นอกจากนี้ยังมีมาตรการหนึ่งของปรก.สถานการณ์ฉุกเฉินที่บัญญัติถึงสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เจ้าหน้าที่ที่กระทำการละเมิดสิทธิมนุษยชนและการทรมานไม่ต้องรับผิดชอบ จนถึงปัจจุบัน ตามข้อมูลที่แอมเนสตีอินเตอร์เนชันแนลมีอยู่ ยังไม่มีการดำเนินคดีต่อเจ้าหน้าที่ในข้อหาการทรมานหรือการปฏิบัติที่โหดร้ายได้จนสำเร็จเลย แม้ว่าที่ผ่านมาจะมีรายงาน ข้อร้องเรียน และการสืบสวนสอบสวนหาผู้กระทำผิดอย่างเป็นทางการเป็นจำนวนมากก็ตาม

แอมเนสตีอินเตอร์เนชันแนลสังเกตเห็นการพัฒนาในเชิงบวกข้างต้นในเรื่องนโยบาย แนวปฏิบัติ และการอบรมที่เกิดขึ้น แต่จากข้อมูลที่ได้รับทำให้เชื่อว่ากองกำลังฝ่ายความมั่นคงของไทยกระทำการทรมาน

และการปฏิบัติที่โหดร้ายในภาคใต้อย่างเป็นระบบ และทางองค์กรได้บันทึกกรณีการทรมานและการปฏิบัติที่โหดร้าย (ก) ในสี่จังหวัดที่เกี่ยวข้อง (ข) ที่กระทำโดยทั้งหน่วยงานตำรวจและทหาร (ค) ทั้งในสถานควบคุมตัวอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และ (ง) ที่มักเกิดขึ้นในช่วงสามวันแรกของการคุมขัง บังคับต่าง ๆ เหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าการทรมานและการปฏิบัติที่โหดร้ายเกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ

เมื่อใดที่ถือว่าเป็นการทรมาน “อย่างเป็นระบบ” ?

ข้อ 20 ของอนุสัญญาต่อต้านการทรมานฯ ให้อำนาจคณะกรรมการต่อต้านการทรมานใน “การตรวจสอบ” เมื่อได้รับ “ข้อมูลที่เชื่อถือได้ ที่คณะกรรมการเห็นว่ามีความน่าเชื่อถือได้ว่ากำลังมีการทรมานอย่างเป็นระบบในอาณาเขตของรัฐภาคี” คณะกรรมการฯ จึงได้กำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินว่าการทรมานนั้นเป็นการทรมานอย่างเป็นระบบหรือไม่ ดังนี้

“คณะกรรมการฯ เห็นว่าการทรมานอย่างเป็นระบบเกิดขึ้นเมื่อมีข้อมูลชัดเจนว่ากรณีการทรมานที่เกิดขึ้นนั้นไม่ได้เกิดขึ้นโดยบังเอิญในสถานที่หนึ่งหรือเวลาหนึ่ง หากเกิดขึ้นเป็นนิจ เกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง และเกิดขึ้นอย่างจงใจอย่างน้อยในพื้นที่ที่กว้างขวางพอสมควรในประเทศนั้น การทรมานอาจมีลักษณะที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบได้ โดยไม่ได้เกิดจากความตั้งใจโดยตรงของรัฐบาลก็ได้ แต่อาจเป็นผลมาจากปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งรัฐบาลไม่สามารถควบคุมได้ และการที่มีการทรมานอยู่อาจจะชี้ให้เห็นถึงช่องว่างระหว่างนโยบายที่กำหนดโดยรัฐบาลกลางกับการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ในท้องถิ่น กรอบกฎหมายที่ไม่เพียงพอที่ในทางปฏิบัติแล้วเปิดโอกาสให้มีการทรมาน ก็อาจช่วยส่งเสริมให้เกิดการทรมานอย่างเป็นระบบได้”⁶

ข้อมูลในรายงานฉบับนี้แสดงให้เห็นว่า กองกำลังฝ่ายความมั่นคงในภาคใต้ของไทยกระทำการทรมานอย่างเป็นระบบ ตามความหมายที่นิยามในอนุสัญญาต่อต้านการทรมานฯ ไม่ใช่ว่าผู้ถูกควบคุมตัวทุกคนจะถูกปฏิบัติอย่างโหดร้าย และทั้งหน่วยงานความมั่นคงและนักเคลื่อนไหวด้านสิทธิมนุษยชนในท้องถิ่นก็ระบุว่า การปฏิบัติเช่นนี้ได้ลดลงเล็กน้อยนับแต่มีการเผยแพร่ข้อมูลอย่างกว้างขวางเกี่ยวกับการเสียชีวิตของผู้ที่ถูกควบคุมตัวรายหนึ่ง ที่คาดว่าจะเป็ผลจากการทรมาน เมื่อเดือนมีนาคม 2551 อย่างไรก็ตาม การทรมานและการปฏิบัติที่โหดร้ายอย่างอื่นยังคงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งและกว้างขวาง ทั้งในแง่ภูมิศาสตร์และในหมู่กองกำลังฝ่ายความมั่นคงหน่วยต่างๆ จนไม่อาจยอมรับการปฏิบัติที่เลวร้ายว่าเป็นการกระทำของเจ้าหน้าที่ชั้นผู้น้อยที่ประพฤติผิดเพียงบางคน หรือเป็นกรณีที่เกิดขึ้นเพียงนานๆ ครั้งได้เลย

รายงานฉบับนี้เขียนขึ้นจากคำให้การเกี่ยวกับการปฏิบัติในระหว่างการคุมขังบุคคล 34 คน โดยแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลได้สัมภาษณ์เหยื่อของการทรมานโดยตรง 13 คน และมีโอกาสพูดคุยกับญาติและ/หรือพยานผู้รู้เห็นการทรมานหรือการปฏิบัติอย่างโหดร้ายต่อบุคคลอื่น โดยมีสี่รายที่เสียชีวิตจากการทรมานในระหว่างถูกคุมขัง ข้อมูลชั้นปฐมภูมินี้เป็นข้อมูลที่แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลได้รับในเดือนมิถุนายน 2551 ในจังหวัดนราธิวาส ปัตตานี สงขลา และยะลา และมีการเดินทางไปพบกับเจ้าหน้าที่รัฐบาลไทยและเจ้าหน้าที่ทหารทั้งที่ภาคใต้และกรุงเทพฯ ในเดือนพฤศจิกายน 2551 เหยื่อทั้งหมดเป็นชาวมุสลิม มีอยู่คนเดียวที่เป็นผู้หญิง ในจำนวนนี้มีอยู่ 20 คนที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปี ที่มีอายุน้อยสุดเป็นเด็กผู้ชายอายุหกขวบ ที่อายุมากที่สุดอายุ 46 ปี

ด้วยเหตุผลด้านความปลอดภัย แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลจึงปกปิดชื่อและข้อมูลส่วนบุคคลเกือบทั้งหมด (รวมทั้งอายุและสถานภาพของครอบครัว) รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับหมู่บ้าน ตำบล และอำเภอ และ

รายละเอียดเกี่ยวกับวันที่จับกุมและคุมขังผู้เสียหาย สมาชิกในครอบครัว และพยาน และด้วยเหตุผลด้านความปลอดภัยอีกเช่นกัน รายงานฉบับนี้ได้ปิดปิดข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ที่ถูกคุมขังถูกนำตัวไปทั้งหมดหน้า และหลังจากถูกทรมาน ทั้งปิดปิดข้อมูลว่ามีผู้ใดไปเยี่ยมระหว่างถูกคุมขังหรือไม่ ยังถูกคุมขังหรือได้รับการปล่อยตัวแล้ว หรือได้มีการสารภาพว่ากระทำผิดหรือไม่ มีเหยื่อการทรมานอย่างน้อย 19 คนที่ถูกผู้จับกุมบอกให้รับสารภาพ และมีอยู่แปดคนที่กระทำตาม และในเวลาต่อมาได้มีการตัดสินลงโทษหลายคนบนฐานคำสารภาพนั้น และถูกตัดสินจำคุก

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลเห็นว่าการทรมานและการปฏิบัติที่โหดร้ายที่เป็นระบบในภาคใต้ เป็นผลโดยจากบทบัญญัติต่างๆ ของกฎอัยการศึกและพรก.สถานการณ์ฉุกเฉิน ที่มีการบังคับใช้ในพื้นที่ ข้อกฎหมายเหล่านี้ก่อให้เกิดการทรมานโดยสร้างสภาพเงื่อนไขที่ทำให้ผู้บังคับบัญชาไม่สามารถตรวจพบการทรมานได้ในเวลาอันสั้น ทั้งยังมีเงื่อนไขเชิงต่อนักการดำเนินคดีเจ้าหน้าที่ที่กระทำผิด อนุญาตให้มี หรือ ปฏิเสธที่จะดำเนินการลงโทษการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้น รวมทั้งการทรมานและการปฏิบัติที่โหดร้าย สภาพเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการทรมานและการปฏิบัติที่โหดร้าย ได้แก่ ระยะเวลาการคุมขังก่อนตั้งข้อกล่าวหาที่ยาวนาน การไม่นำตัวผู้ถูกควบคุมตัวไปปรากฏตัวที่ศาลต่อหน้าผู้พิพากษา การที่ไม่สามารถอุทธรณ์ได้ในเรื่องการออกหมายจับและการขออนุญาตขยายระยะเวลาควบคุมตัว การปฏิเสธคำขอเยี่ยมผู้ถูกควบคุมตัว การใช้酷กลับ และการขาดการตรวจสอบสถานควบคุมตัวอย่างสม่ำเสมอ ปลอดภัยจากการจำกัดควบคุม และอย่างเป็นอิสระ

ปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งก็คือการควบคุมบุคคลในคุกกลับ ซึ่งทำให้เกิดความเสี่ยงที่จะถูกละเมิดสิทธิมากขึ้น โดยเฉพาะในช่วงแรก ๆ ของการถูกควบคุมตัว ฝ่ายความมั่นคงของไทยยอมรับว่ามีสถานควบคุมตัวอย่างเป็นทางการที่ใช้ควบคุมผู้ต้องสงสัยในการก่อความไม่สงบในภาคใต้เพียงสองแห่ง คือค่ายอิงคยุทธบริหาร จังหวัดปัตตานี และศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตำรวจแห่งชาติส่วนหน้า (ศปก.ตร.สน.) ในจังหวัดยะลา⁷ แต่มีรายงานระบุว่า มีสถานควบคุมตัวอย่างไม่เป็นทางการอีกอย่างน้อย 21 แห่ง โดย 11 แห่งเป็นที่กักขังหรือเป็นที่ที่เคยกักขังผู้ถูกควบคุมตัว (หรือพยานหรือญาติ) ที่แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลสัมภาษณ์ ทางองค์กรฯ ได้รับรายงานจำนวนมากเกี่ยวกับการทรมานและการปฏิบัติที่โหดร้ายที่ค่ายอิงคยุทธบริหาร จังหวัดปัตตานี ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเจ้าหน้าที่ของไทยต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษในการยุติการกระทำอันละเมิดสิทธิที่เกิดขึ้นที่ค่ายทหารแห่งนี้

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลได้รับข้อมูลที่เชื่อถือได้ว่า มีสถานควบคุมตัวอย่างไม่เป็นทางการในที่แตกต่างกัน ดังนี้ ค่ายปิเหล็ง ค่ายฉก.วัดสวนธรรม (จนถึงกลางปี 2551) ค่ายจุฬาภรณ์ สถานีตำรวจภูธรหรือเสาะ ในจังหวัดนราธิวาส ฉก.ปัตตานี 24 วัดช้างให้ หน่วยทหารที่ปะการือซง ค่ายเขื่อนบางลาง ศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตำรวจแห่งชาติส่วนหน้า (ศปก.ตร.สน.) ค่ายวัดหลักเมือง สถานีตำรวจภูธรหนองจิก ในจังหวัดปัตตานี ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค 9 ฉก. 11 ค่ายทหารพรานเขื่อนบางลาง ค่ายฉก. 39 (นับแต่กลางปี 2551) ค่ายทหารพราน 41 ในจังหวัดยะลา ค่ายรัตนพล หน่วยเฉพาะกิจตำรวจตระเวนชายแดนที่ 43 ในจังหวัดสงขลา ค่ายเขตอุดมศักดิ์ในจังหวัดชุมพร ค่ายรัตนรังสรรค์ในจังหวัดระนอง และค่ายวิภาวดีรังสิตในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลเรียกร้องให้รัฐบาลไทยจัดการดูแลโดยทันทีให้กำลังของตมยุติการทรมานหรือการปฏิบัติที่โหดร้ายไม่ว่าจะในสภาพเงื่อนไขใด ๆ ก็ตาม รวมถึงในกรณีที่เป็นปฏิบัติการปราบปรามการก่อความไม่สงบในภาคใต้ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลเรียกร้องหน่วยงานของไทยให้

- ปิดสถานควบคุมตัวอย่างไม่เป็นทางการทุกแห่งโดยทันที และแก้ไขมาตรา 12 ของพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 เพื่อให้มีข้อกำหนดอย่างชัดเจนที่ห้ามการคุมขังแบบลับและไม่ชอบด้วยกฎหมาย

- แก้ไขพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 เพื่อให้มีข้อกำหนดอย่างชัดเจนที่อนุญาตให้สมาชิกในครอบครัว ญาติ และบุคลากรทางการแพทย์ สามารถเข้าถึงตัวผู้ถูกควบคุมตัวได้ทันทีหลังการควบคุมตัว และอนุญาตให้มีการเข้าเยี่ยมเช่นนั้น

- แก้ไขมาตรา 17 ของพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 เพื่อยกเลิกการให้ความคุ้มครองเจ้าหน้าที่ซึ่งทำการละเมิดสิทธิมนุษยชนในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ โดยให้มีการฟ้องร้องดำเนินคดีผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำการทรมานและการปฏิบัติที่โหดร้ายทุกคน

ในส่วนสรุปของรายงานมีข้อเสนอแนะอย่างละเอียดมากกว่านี้

2. ความเป็นมา

2.1 จังหวัดภาคใต้ของไทย

รัฐสุลต่านปัตตานีซึ่งครอบคลุมจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และบางส่วนของจังหวัดสงขลาในปัจจุบัน ได้ถูกผนวกเป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทย (หรือราชอาณาจักรสยามในขณะนั้น) ในปี 2452 หลังมีการตกลงสนธิสัญญากับจักรวรรดิอังกฤษ ประมาณร้อยละ 80 ของประชากร 1.7 ล้านคนในพื้นที่นี้เป็นชาวมุสลิมเชื้อสายมาเลย์ โดยในประเทศไทยมีประชากรที่เป็นมุสลิมเพียงร้อยละ 9 (ทั้งเชื้อสายมาเลย์และอื่น ๆ) ในขณะที่เกือบร้อยละ 85 ของคนไทยเป็นผู้นับถือศาสนาพุทธนิกายเถรวาท ชาวมุสลิมในจังหวัดชายแดนใต้พูดภาษามลายูซึ่งเป็นภาษาถิ่นหนึ่งของภาษาบาฮาซา และมีภาษาเขียนคือเยะวีซึ่งใช้ตัวอักษรอารบิก ตามข้อมูลของผู้นำชุมชนชาวมุสลิม ชาวมุสลิมมาเลย์จำนวนมากไม่สามารถพูดหรืออ่านภาษาไทยได้แตกฉาน เนื่องจากพูดภาษามลายูเป็นภาษาแม่ พื้นที่ส่วนใหญ่ในสี่จังหวัดเป็นชนบท ประกอบด้วยสวนยางพาราและสวนผลไม้ และเป็นแหล่งอุตสาหกรรมประมงขนาดใหญ่ในบริเวณอ่าวไทย

2.2 ลำดับความเป็นมาของการก่อความไม่สงบและการปราบปรามการก่อความไม่สงบ

นับแต่มีการกำหนดเส้นแบ่งพรมแดนภาคใต้ของไทยกับมาเลเซีย (หรือมลายูในขณะนั้น) ในช่วงต้นทศวรรษ 1900 พื้นที่บริเวณนี้เต็มไปด้วยการก่อการขบถและการก่อความไม่สงบ ในช่วงปลายทศวรรษ 1970 มีกลุ่มติดอาวุธหลายสิบกลุ่มปฏิบัติการอยู่ในพื้นที่ แต่โดยส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะกลุ่มอาชญากรรมทั่ว ๆ ไป ในขณะที่กลุ่มก่อความไม่สงบที่ใหญ่และทรงอิทธิพลมากที่สุดในพื้นที่คือ องค์การเพื่อการปลดปล่อยปัตตานีหรือพูโล (Pattani United Liberation Organization: PULO) ซึ่งก่อตั้งขึ้นเมื่อปี 2511 โดยมีเป้าหมายเพื่อสถาปนารัฐอิสลามที่เป็นอิสระ

การก่อความไม่สงบและความรุนแรงได้จางไปในช่วงทศวรรษ 1980 เนื่องจากรัฐบาลเปลี่ยนยุทธศาสตร์ที่ใช้ในการจัดการกับปัญหา วิธีแก้ปัญหาคือการพูดคุยความขัดแย้งได้แก่การจัดตั้งหน่วยงานบริหารและหน่วยงานด้านความมั่นคงที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นในภาคใต้ การกระจายงบประมาณการพัฒนาเข้าไปในพื้นที่ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชาวมุสลิมมาเลย์ในรัฐบาล และการนิรโทษกรรมกลุ่มแบ่งแยกดินแดนที่ยอมวางอาวุธทั้งหมด อย่างไรก็ตาม การก่อความไม่สงบก็ไม่เคยถูกขจัดออกไปได้โดยสิ้นเชิง

การก่อความไม่สงบในปัจจุบันที่เริ่มขึ้นตั้งแต่เดือนมกราคม 2547 จึงถือเป็นการหวนคืนของความขัดแย้งที่ดำเนินมาหลายทศวรรษระหว่างประชาชนในพื้นที่กับรัฐไทย กลุ่มที่นำการก่อความไม่สงบในปัจจุบันคือ กลุ่ม Barisan Revolusi Nasional-Coordinate (BRN-C) และปีกทหารของ BRN-C คือ Runda Kumpulan Kecil (RKK) ส่วนกลุ่มอื่น ๆ ประกอบด้วยกลุ่มที่แยกตัวออกมาจากกลุ่มพูโล (พูโลใหม่) ขบวนการเบอร์ซาตู กลุ่มมูจาฮิดีนปัตตานี ขบวนการมูจาฮิดีนปัตตานี กลุ่มนักรบเพื่ออิสลามปัตตานี (Pattani Freedom Fighters) ขบวนการมูจาฮิดีนมุสลิมปัตตานี และกลุ่มแนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติปัตตานี (Pattani Liberation National Front-BNPP) เนื่องจากความแตกต่างและการขาดเอกภาพของกลุ่มต่าง ๆ เป็นเหตุให้ผู้ก่อความไม่สงบไม่เคยเปิดเผยให้เห็นโครงสร้างองค์กร แกนนำ หรือความต้องการของกลุ่มตนอย่างเต็มที่ พวกเขาไม่เคยอ้างความรับผิดชอบในการโจมตี และไม่เคยแสดงท่าทีที่จะเจรจากับรัฐบาลไทย⁸

เมื่อเดือนมกราคม 2547 ได้เกิดการปะทุของการก่อความไม่สงบของมุสลิมในภาคใต้ขึ้นมาใหม่ ตามด้วยการเพิ่มปฏิบัติการปราบปรามผู้ก่อความไม่สงบโดยรัฐบาลไทยในพื้นที่ทั้งหมดหรือบางส่วนของทั้งสี่จังหวัด ภายหลังการเข้าปล้นอาวุธปืนที่ค่ายทหารในจังหวัดนราธิวาส ซึ่งถือเป็นการเริ่มก่อความไม่สงบรอบใหม่ รัฐบาลได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติกฏอัยการศึกในจังหวัดนราธิวาส ปัตตานี ยะลา และอีกสี่อำเภอในจังหวัดสงขลา⁹ ในเดือนเมษายน 2547 ผู้ก่อความไม่สงบได้โจมตีป้อมตำรวจ 11 แห่งในจังหวัดปัตตานี สงขลา และยะลา และสังหารเจ้าหน้าที่ตำรวจห้า นาย เจ้าหน้าที่ได้ยิงปืนใส่ผู้ก่อความไม่สงบและสังหารพวก

เขาไปมากกว่า 100 คน และยังได้บุกเข้าไปในมัสยิดกรือเซะที่จังหวัดปัตตานี และสังหารผู้ก่อความไม่สงบทั้งหมด 32 คนที่หนีเข้าไปอยู่ในมัสยิด

ในเดือนตุลาคม 2547 หลังจากการจับกุมผู้ต้องสงสัยหลายรายที่ถูกกล่าวหาว่าจัดหาอาวุธให้กับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบที่หมู่บ้านแห่งหนึ่งในอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ชาวบ้านคนอื่น ๆ ได้มาชุมนุมประท้วงเรียกร้องให้มีการปล่อยตัวผู้ถูกจับกุมที่หน้าสถานีตำรวจซึ่งกักขังตัวพวกเขาไว้ ทหารได้สนธิกำลังกับตำรวจมีการยิงแก๊สน้ำตา ฉีดน้ำ และยิงปืนใส่ฝูงชน เป็นเหตุให้มีผู้เสียชีวิตเจ็ดคนในที่เกิดเหตุ มีการจับกุมผู้ประท้วงหลายร้อยคนและบังคับให้พวกเขาถอนข้อเรียกร้องที่ด้านหลังของรถบรรทุก เป็นเหตุให้มีผู้เสียชีวิต 78 คน เนื่องจากกดทับกันและขาดอากาศหายใจท่ามกลางความร้อน มีการตั้งข้อหากับผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าเข้าร่วมการประท้วง 58 คน แต่ในปี 2549 มีการถอนฟ้องข้อกล่าวหาดังกล่าว ภายหลังจากนายกรัฐมนตรียุทชยาพร จุลานนท์ ของรัฐบาลที่มาจากการแต่งตั้งของทหาร ได้ขอโทษอย่างเป็นทางการต่อการปฏิบัติหน้าที่อย่างรุนแรงของเจ้าหน้าที่

การแก้ปัญหาของรัฐบาลในปี 2548 ซึ่งประกอบด้วยทั้งนโยบายและยุทธวิธีที่อ่อนแออย่างสิ้นเชิง ยังคงดำเนินสืบต่อไปเรื่อย ๆ มา มีการจัดตั้งคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.) ซึ่งต่อมาสรุปว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐใช้กำลังเกินกว่าเหตุทั้งในกรณีตากใบและกรือเซะ¹⁰ มีการขึ้นบัญชีดำผู้ต้องสงสัยและการจัดตั้งกลุ่มพลเรือนติดอาวุธขึ้นในภาคใต้ (ทั้งในกลุ่มที่เป็นพุทธและมุสลิม) ขั้นตอนดังกล่าวเป็นการปฏิบัติตามวิธีแก้ปัญหาของรัฐบาลเมื่อปี 2548 กล่าวคือการนำพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 มาใช้แทนกฎอัยการศึกและกฎหมายอื่น ๆ ในจังหวัดนราธิวาส ปัตตานี และยะลา และมีการขยายเวลาการบังคับใช้มาแล้ว 12 ครั้ง และยังคงมีผลในปัจจุบัน¹¹

ปี 2549 เกิดการโจมตีของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบเกือบทุกวัน โดยเฉพาะการโจมตีโรงเรียนรัฐและครู ภายหลังการรัฐประหารในเดือนกันยายนในปีเดียวกัน มีการนำกฎอัยการศึกมาประกาศใช้ใหม่ในภาคใต้ และรัฐบาลทหารได้รื้อฟื้นให้มีศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนใต้ (ศอ.บต.) เพื่อรับข้อร้องเรียนและประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐ¹²

แต่ในปี 2550 รัฐบาลได้เพิ่มกำลังทหารอย่างมากในภาคใต้ และประกาศใช้ “ยุทธการพิทักษ์แดนใต้” ภายในเวลาสามเดือนนับแต่เริ่มแผนปฏิบัติการเมื่อเดือนมิถุนายน มีการ “กวาดจับ” มากถึง 20 ครั้งในภาคใต้ โดยใช้กองกำลังขนาดใหญ่เข้าจับกุมชาวบ้านจำนวนมาก และมีการกักขังบุคคลมากกว่า 600 คน¹³ นอกจากนี้ ในการปฏิบัติตามแผนยุทธการ รัฐบาลได้เพิ่มการใช้ค่ายฝึกอบรมอาชีวะแบบ “สมัครใจ” เป็นเวลาสี่เดือนในสามจังหวัดอื่น เพื่อรองรับผู้ต้องสงสัยที่ถูกปล่อยตัวจากที่คุมขังเป็นการแลกกับการไม่ถูกขู่หาละเมิดกฎอัยการศึกหรือพรก.สถานการณ์ฉุกเฉิน¹⁴ ในขั้นตอนสุดท้าย กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ได้มีคำสั่งตามกฎอัยการศึกเมื่อเดือนกรกฎาคม 2550 ห้ามไม่ให้บุคคลหลายร้อยคนตามบัญชีรายชื่อเข้าสู่พื้นที่ที่อยู่ภายใต้การประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินเป็นเวลาหกเดือนนับแต่วันที่คำสั่ง¹⁵ ทั้งค่ายฝึกอาชีวะและคำสั่งห้ามเข้าพื้นที่มีจุดประสงค์เพื่อป้องกันมิให้บุคคลมีส่วนสนับสนุนการก่อความไม่สงบ แต่ในเวลาต่อมาศาลมีคำสั่งว่าโครงการฝึกอาชีวะไม่ชอบด้วยกฎหมาย เว้นแต่จะเป็นการเข้าฝึกอาชีวะโดยสมัครใจอย่างแท้จริง ส่วนคำสั่งห้ามเข้าพื้นที่ที่ถูกยกเลิกไปเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2550 อันเป็นผลมาจากแรงกดดันขององค์กรภาคประชาสังคมและประชาคมนานาชาติ

นอกจากนั้น ในปี 2550 รัฐบาลที่มาจากการรัฐประหารได้ขยายโครงการติดอาวุธพลเรือนในภาคใต้ และเริ่มมีการติดอาวุธข้าราชการของกระทรวงมหาดไทย มีการรายงานถึงการบังคับบุคคลให้สูญหาย การวิสามัญฆาตกรรม การทรมานหรือการปฏิบัติอย่างทารุณโหดร้าย ซึ่งมักเกิดขึ้นกับนักปกป้องสิทธิมนุษยชน โดยมีลักษณะซับซ้อนและมีความถี่มากขึ้น¹⁶

เมื่อเดือนมีนาคม 2551 ร้อยตำรวจเอกเฉลิม อยู่บำรุง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ประกาศอย่างเป็นทางการว่าเขาไม่รู้เลยว่าจะยุติการต่อสู้โดยใช้อาวุธที่ภาคใต้ได้อย่างไร¹⁷ ในเดือนตุลาคม รัฐบาลได้ ยุบคณะกรรมการยุทธศาสตร์สันติวิธี ซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยสภาความมั่นคงแห่งชาติในปี 2544 เพื่อแก้ปัญหาความ ชัดแย้งในประเทศไทยรวมทั้งในภาคใต้ ในเดือนถัดมา ภายหลังช่วงเวลาที่มีการโจมตีแบบประปรายเป็นเวลา หลายเดือน ได้เกิดเหตุระเบิดสองครั้งในวันเดียวกันในจังหวัดนราธิวาส เป็นเหตุให้มีผู้ได้รับบาดเจ็บมากกว่า 70 คน รัฐบาลได้ตอบโต้ทันทีโดยการประกาศจัดสรรงบประมาณเกือบ 8,000 ล้านบาทสำหรับปี 2552 เพื่อ ปราบปรามการก่อความไม่สงบ ตลอดทั้งปี 2551 ในขณะที่รัฐบาลไทยเน้นความสนใจหลักไปที่การถูกตั้ง คำถามถึงความชอบธรรมโดยกลุ่มประท้วงที่กรุงเทพฯ การก่อความไม่สงบยังดำเนินไปอย่างต่อเนื่องใน ภาคใต้

3. การทรมานอย่างเป็นระบบในภาคใต้ของไทย

3.1 การทรมานในบริบทของการปราบปรามการก่อความไม่สงบ

ในภาคใต้ของไทย มีผู้ที่ถูกควบคุมตัวทำเรื่องร้องทุกข์ว่ามีการทรมานในภาคใต้ไม่กี่กรณีมาตั้งแต่ปี 2547 และเริ่มมีการร้องเรียนมากขึ้นในช่วงต้นปี 2550 ส่วนใหญ่กล่าวหาว่ามีการทรมานเกิดขึ้นที่ค่ายอิงคยุทธบริหาร จังหวัดปัตตานี¹⁸ กรณีแรกที่ได้รับ ความสนใจจากสาธารณะและเป็นเหตุให้ทางการต้องออกมาชี้แจงเป็นครั้งแรก เกิดขึ้นในเดือนตุลาคม 2549 ที่จังหวัดปัตตานี นายมุฮัมหมัด อาร์มิง ยูโซะ ชาวสวนยาง อายุ 42 ปี บอกว่าตนเองได้ถูกทรมานระหว่างการควบคุมตัวโดยทหารที่จังหวัดยะลา ในเดือนมกราคม 2550 พลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน ผู้บัญชาการทหารบก มีคำสั่งให้เจ้าหน้าที่สอบสวนกรณีนี้ และระบุว่ารัฐบาลไม่มีนโยบายที่จะทรมานหรือปฏิบัติอย่างทารุณโหดร้ายต่อผู้ต้องสงสัยในภาคใต้ และรับรองว่าเจ้าหน้าที่ผู้ใดที่กระทำการดังกล่าวจะถูกลงโทษ ศอ.บต.ได้ทำการสอบสวนกรณีนี้ตามคำสั่งของกอ.รมน.ภาค 4 และพบว่าผู้ต้องสงสัยได้ถูกทรมานหรือถูกทารุณจริง ทว่าศอ.บต.มิได้เปิดเผยชื่อของผู้กระทำ และไม่มีการฟ้องร้องดำเนินคดีต่อบุคคลใด ไม่มีผู้ใดต้องรับผิดชอบต่อการละเมิดที่เกิดขึ้นแม้จะมีการให้การเยียวยาแก่ผู้เสียหายก็ตาม¹⁹ ในเดือนมีนาคม 2550 เหตุการณ์การทรมานอายุ 25 ปี ที่ถูกทรมานระหว่างถูกควบคุมตัวที่ปัตตานีได้เข้าร้องเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เป็นเหตุให้เจ้าหน้าที่ที่ถูกกล่าวหาว่าเกี่ยวข้องถูกสั่งย้าย²⁰

รายงานเกี่ยวกับการทรมานหรือการปฏิบัติอย่างทารุณโหดร้ายมีเพิ่มขึ้นอย่างมากตั้งแต่ช่วงกลางปี 2550 โดยบางครั้งก็มีการแสดงท่าทีของรัฐบาลไทยในเรื่องนี้ ในเดือนกันยายน 2550 เครือข่ายนักศึกษาจากแก้มหาวิทยาลัยเรียกร้องให้รัฐบาลถอนกองกำลังทหารพรานในภาคใต้ โดยระบุว่าชาวบ้านหลายคนร้องเรียนว่ากองกำลังเหล่านี้ปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ และเป็นเหตุให้ความขัดแย้งในพื้นที่เพิ่มขึ้น ตัวแทนของกอ.รมน.ภาค 4 ระบุว่ามีการสั่งการให้กองกำลังทหารพรานปฏิบัติหน้าที่อย่างระมัดระวังมากขึ้นในการควบคุมตัวผู้ต้องสงสัย และหากมีการปฏิบัติโดยมิชอบอีกจะมีการลงโทษสถานหนัก²¹

ในวันที่ 15 มกราคม 2551 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งเอเชีย (Asian Human Rights Commission) ออกแถลงการณ์เกี่ยวกับข้อร้องเรียนว่ามีการทรมานผู้ถูกควบคุมตัวที่ค่ายทหารที่วัดช้างให้ จังหวัดปัตตานี และมีการส่งจดหมายร้องเรียนไปยังเจ้าหน้าที่กึ่งภายในรัฐบาลหรือฝ่ายความมั่นคง²² ในเดือนถัดมา สมาชิกสองคนของศูนย์ทนายความมุสลิมในจังหวัดยะลา ซึ่งให้ความช่วยเหลือด้านกฎหมายแก่ผู้เสียหายจากการทรมาน ได้ถูกข่มขู่ว่าจะต้องกลายเป็น “สมชาย นีละไพจิตร คนต่อไป” หากยังไม่หยุดพูดเกี่ยวกับการทรมาน²³ นายสมชายเป็นทนายความมุสลิมและนักปกป้องสิทธิมนุษยชนซึ่งหายตัวไปที่กรุงเทพฯ ในคืนวันที่ 12 มีนาคม 2547 เชื่อกันว่าเขาเสียชีวิตแล้ว ในขณะนั้นเขากำลังสืบสวนข้อร้องเรียนของชาวมุสลิมภาคใต้สองคนที่ถูกตำรวจทรมานระหว่างการควบคุมตัว

ในเดือนมีนาคม 2551 ในสมัยประชุมที่ 7 ของคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนสหประชาชาติที่กรุงเจนีวา องค์การพัฒนาเอกชนห้าองค์กรมีแถลงการณ์ร่วมทางวาจาต่อคณะมนตรีว่าด้วยการทรมานในเอเชีย โดยระบุว่า “ในประเทศไทย รายงานในช่วงที่ผ่านมาเผยให้เห็นการทรมานอย่างเป็นระบบและกว้างขวางโดยทหารและกองกำลังกึ่งทหารและหน่วยกองกำลังพิเศษ ตามสถานควบคุมตัวลับโดยเฉพาะในภาคใต้”²⁴ ผู้แทนรัฐบาลไทยในที่ประชุมได้ตอบว่า รัฐบาลไทย “มีเจตนาอย่างเต็มที่ที่จะปฏิบัติตามพันธสัญญาและพันธกรณีที่มีต่ออนุสัญญา (ต่อต้านการทรมาน)” “ไม่เคยปล่อยปละให้มีการกระทำในลักษณะที่เป็นการทรมานเกิดขึ้นแต่อย่างใด” และการกระทำใด “ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นการปฏิบัติโดยมิชอบหรือเป็นการละเมิดสิทธิโดยหน่วยงานหรือเจ้าพนักงานของรัฐ จะไม่ถูกปล่อยปละละเลย แต่จะมีการสอบสวนอย่างเต็มที่ตามหลักกระบวนการที่รวดเร็วชอบธรรม”²⁵

ในเดือนเดียวกันนั้นเอง คำตอบของผู้แทนรัฐบาลก็ถูกทดสอบ เมื่อนายยะผา กาเซ็ง อิหม่ามจากจังหวัดนราธิวาสได้เสียชีวิตระหว่างถูกควบคุมตัวที่หน่วยจก.39 ที่วัดสวนธรรม²⁶ ครอบครัวของเขาได้แจ้ง

ความและน้ำดีเข้าสู่ศาล ในขณะที่หน่วยงานของรัฐรวมทั้งทหารพยายามเกลี้ยกล่อมให้ครอบครัวไม่ดำเนินคดี โดยมีการไปพบที่บ้านหลายครั้ง และขอให้ครอบครัวอหิมายอมรับค่าชดเชยเพื่อแลกกับการไม่ฟ้องร้องดำเนินคดี แต่ไม่ประสบความสำเร็จ²⁷ ภายหลังพลเอกอนุพงษ์ เผ่าจินดา ผู้บัญชาการทหารบกและรองผู้อำนวยการกองรমন.ระบุว่าจะมีการจัดการไต่สวนสาธารณะโดยเร็ว จากนั้นจะมีการพิจารณาคดีและลงโทษผู้ที่รับผิดชอบ เจ้าหน้าที่อย่างน้อยสามคนจึงถูกสอบสวนในข้อหาว่าใช้อำนาจโดยมิชอบ การสอบสวนพบว่ามิใช่เพียงพอที่จะส่งเรื่องให้กับคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปปช.) ในระหว่างที่เขียนรายงานนี้ ปปช.กำลังพิจารณาว่ามีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะส่งเรื่องฟ้องร้องดำเนินคดีทหารให้กับอัยการ และ/หรือมีคำสั่งให้กองทัพกองทัพบกกองทัพอากาศทางวินัยหรือไม่ นอกจากนั้น ในเดือนเมษายน 2551 ได้มีการเริ่มการชันสูตรพลิกศพอหิมาขึ้น²⁸

ในเดือนมิถุนายน 2551 ในสมัยประชุมที่ 8 ของคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนสหประชาชาติ องค์การพัฒนาเอกชนระหว่างประเทศองค์กรหนึ่งตั้งคำถามต่อความมุ่งมั่นของรัฐบาลไทยที่จะนำตัวเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเสียชีวิตของอหิมาและการเสียชีวิตระหว่างควบคุมตัวอีกสองรายเมื่อเร็วๆ นี้ เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม²⁹ ผู้แทนรัฐบาลไทยได้ขอใช้สิทธิในการตอบว่า “การสอบสวนคดีเหล่านี้กำลังดำเนินอยู่ และผู้มีส่วนรับผิดชอบจะถูกฟ้องร้องดำเนินคดีตามกฎหมาย รัฐบาลไทยขอเน้นว่าจะไม่ยอมปล่อยยให้เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลละเมิดสิทธิได้”³⁰ แพทย์ซึ่งให้การต่อศาลในเดือนสิงหาคมระหว่างการชันสูตรพลิกศพเพื่อหาสาเหตุการเสียชีวิต ระบุว่าอหิมาเสียชีวิตจาก “การกระแทกด้วยของแข็งอย่างรุนแรง” เป็นเหตุให้กระดูกซี่โครงหัก ปอดฉีก มีบาดแผลถลอกตามร่างกายและใบหน้า³¹

ในอีกกรณีหนึ่งที่มีการเผยแพร่ต่อสาธารณะ เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2551 กลุ่มโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดสงขลา ในนามคณะกรรมการยุติธรรมเพื่อสันติภาพและสมานฉันท์ ได้ยื่นเรื่องร้องเรียนแทนนายอมีนุดดีน กะจี ซึ่งได้ถูกทำร้ายจนบาดเจ็บทั้งทางกายและใจ พวกเขาอ้างว่านายอมีนุดดีนได้ถูกทรมานระหว่างการควบคุมตัวในวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2551 และเรียกร้องให้มีการดำเนินคดีต่อทหารซึ่งปฏิบัติหน้าที่อย่างไม่ชอบด้วยกฎหมาย³² นายอมีนุดดีนได้รับค่าชดเชยไปโดยคดีไม่ได้ขึ้นสู่ศาล

3.2 การทรมานหรือการปฏิบัติอย่างทารุณโหดร้ายในภาคใต้ของไทย

ในเดือนมิถุนายน 2551 แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลได้รับบันทึกคำให้การ ดังตัวอย่างที่แสดงไว้ด้านล่างนี้ อันระบุถึงการปฏิบัติที่เกิดขึ้นระหว่างการควบคุมบุคคลอย่างน้อย 34 คน ระหว่างเดือนมีนาคม 2550 ถึงพฤษภาคม 2551 ทางองค์กรฯ ได้สัมภาษณ์เหยื่อของการทรมาน 13 คนโดยตรง และพูดคุยกับญาติหรือพยานผู้รู้เห็นการทรมานหรือการปฏิบัติอย่างทารุณโหดร้าย โดยแบ่งจำนวนผู้ให้สัมภาษณ์เหล่านี้อย่างเท่าๆ กันในสามจังหวัดซึ่งได้รับผลกระทบจากการก่อความไม่สงบ คือ จังหวัดนราธิวาส ปัตตานี ยะลา และบางส่วนของจังหวัดสงขลา เหยื่อทั้งหมดได้ถูกทรมานหรือถูกปฏิบัติอย่างโหดร้ายโดยเจ้าหน้าที่ที่ต้องการข้อมูลจากพวกเขา เป็นการบังคับให้สารภาพมาขัดแย้งการทำงานของหน่วยข่าวกรองและการรวบรวมพยานหลักฐานที่ไม่มีประสิทธิภาพ เป็นการข่มขู่เพื่อยุติหรือถอนการให้ความสนับสนุนต่อการก่อความไม่สงบตามความเชื่อของเจ้าหน้าที่ หรือเพื่อลงโทษพวกเขา เทคนิคการทรมานที่พบมากที่สุดคือ การทุบตี การเตะ และการกระแทกเหยื่อ การใช้ถุงพลาสติกคลุมศีรษะเพื่อให้ขาดอากาศหายใจ มีผู้เสียชีวิตสี่รายจากการทรมานในระหว่างการควบคุมตัว

3.2.1 จังหวัดนราธิวาส

“ทหารระดับล่างสองนายจับตัวผมไปที่ข้างสระน้ำ และบังคับให้ขุดหลุม พอเจ้านายพวกเขามาถึงก็บอกว่าถ้าผมไม่ยอมให้ข้อมูล...ผมจะถูกฝังอยู่ที่นี้ จากนั้นพวกเขาก็ถอดผ้าผมอีกครั้งและให้ไปยืนอยู่ในหลุม พวกเขาถามดินขึ้นมาจากเดิมถึงคอ และบังคับให้ผมสารภาพ”

คณงานก่อสร้างวัยกลางคน จากปัตตานี

นราธิวาสเป็นหนึ่งในสองจังหวัดที่อยู่ใต้สุดของไทย มีพรมแดนติดกับมาเลเซีย และเป็นที่ตั้งของหน่วยทหารที่ถูกปล้นปืนเมื่อวันที่ 4 มกราคม 2547 ซึ่งถือเป็นการก่อความไม่สงบระลอกใหม่ นราธิวาสยังเป็นจังหวัดที่เกิดเหตุการณ์กรณีตากใบเมื่อเดือนตุลาคม 2551 ซึ่งผู้ประท้วง 78 คนเสียชีวิตจากการถูกกดทับและหายใจไม่ออกระหว่างนำตัวไปควบคุมตัว และอีกเจ็ดคนเสียชีวิตระหว่างการปราบปรามการประท้วงอย่างรุนแรง การประท้วงเกิดขึ้นที่หน้าสถานีตำรวจในจังหวัดนราธิวาส โดยญาติพี่น้องได้มารวมตัวกันเรียกร้องให้ปล่อยตัวชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) ที่ถูกควบคุมตัวเนื่องจากเป็นผู้ต้องสงสัยว่าจัดหาอาวุธให้กับผู้ก่อความไม่สงบ จังหวัดนี้ยังเป็นศูนย์กลางของการก่อความไม่สงบต่างๆ เป็นเหตุให้กองกำลังของไทยใช้ยุทธวิธีปราบปรามที่ค่อนข้างรุนแรง แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลได้บันทึกกรณีการทรมานหรือการปฏิบัติอย่างทารุณโหดร้าย 11 รายที่เกิดขึ้นในจังหวัดนี้นับตั้งแต่เดือนมีนาคม 2550 โดยมีอยู่สามกรณีซึ่งเป็นการทรมานที่รุนแรงมากและเป็นเหตุให้เกิดการเสียชีวิต แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลยังพบการละเมิดสิทธิที่รุนแรงโดยเป็นการทรมานต่อผู้หญิงและบุตรชายอายุหกขวบ เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสามีของผู้หญิงคนนั้น เหตุการณ์เหล่านี้บ่งชี้ว่าการทรมานและการปฏิบัติอย่างทารุณโหดร้ายเกิดขึ้นอย่างเปิดเผยทั้งในที่ตั้งของทหารและตำรวจ และเกิดขึ้นแม้ว่าผู้ที่เกี่ยวข้องจะทราบดีว่าตนกำลังกระทำการละเมิดกฎหมายและนโยบาย และบ่งชี้ว่าในบางครั้ง เจ้าหน้าที่ได้มีส่วนร่วมในการกระทำที่ผิดกฎหมายจริง ๆ

ในเดือนมิถุนายน 2550 ชายหนุ่มคนหนึ่งจากจังหวัดนราธิวาสเสียชีวิตโดยเป็นผลจากการทรมานของทหาร เขาถูกทหารไม่ทราบสังกัดไล่ตามและหลบหนีเข้าไปอยู่ในมัสยิดแห่งหนึ่งที่นราธิวาสในเวลาประมาณสามทุ่ม เขาเป็นหนึ่งในผู้เดินขบวนที่ถูกทหารสลายการชุมนุมในตอนกลางวัน และต้องวิ่งหลบหนีกระสุนปืน พยานแจ้งให้แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลทราบว่า ทหารได้เข้ามาพูดจั่วจบบกับผู้ที่อยู่ในมัสยิด โดยบอกว่า การให้อาหารสุนัขดีกว่าให้อาหารชาวมุสลิม เป็นเหตุให้ชายหนุ่มเกิดความโกรธจากถ้อยคำนี้ และจากการกระทำล่วงละเมิดอื่น ๆ ทหารได้กดศีรษะเขาลงไปในอ่างน้ำขนาดใหญ่ เทน้ำลงไปในอ่าง แล้วกดศีรษะของเขาให้จมลงไปในน้ำหลายครั้ง จากนั้นลากตัวเขามาที่พื้นและกระแทกจนกระทั่งเขาเสียชีวิต

ครอบครัวของคนที่ตายจากจังหวัดนราธิวาสแจ้งให้แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลทราบว่า ในเดือนธันวาคม 2550 ตำรวจจากสถานีตำรวจอำเภอหรือเสาะจับกุมตัวเขาหลังมีเหตุการณ์ระเบิดเกิดขึ้น เจ้าพนักงานตำรวจจับตัวเขาไปที่สถานีตำรวจอำเภอหรือเสาะ มีการใส่กุญแจมือและถามว่าเขาเกี่ยวข้องกับกลุ่มก่อความไม่สงบอย่างไร ตำรวจเอาถุงพลาสติกมาสวมคลุมศีรษะเขาและชวนที่ไปหน้าเมื่อเขาบอกว่าเขาไม่เกี่ยวข้อง เขาอธิบายกับตำรวจว่า ตอนที่เกิดระเบิดขึ้นหนึ่งวันก่อนหน้านั้น เขาไปเดินอยู่ใกล้ ๆ ระหว่างที่เกิดระเบิดขึ้น ตำรวจจึงบังคับให้เขาสารภาพว่าเป็นคนวางระเบิดก่อนที่จะเตะเขา ใช้โทรศัพท์ที่ศีรษะ และบีบคอให้หายใจไม่ออก หลังจากที่ถูกส่งตัวไปยังค่ายอิงคยุทธบริหาร จังหวัดปัตตานีเป็นการชั่วคราว เขาก็ถูกส่งตัวกลับไปที่สถานีตำรวจอำเภอหรือเสาะ และถูกขังไว้ในห้องที่ติดเครื่องปรับอากาศที่ตั้งอุณหภูมิไว้ให้เย็นจัด

เดือนกุมภาพันธ์ 2551 ดูเหมือนจะเป็นช่วงเวลาที่มีการทรมานเกิดขึ้นอย่างมากในนราธิวาส คณงานก่อสร้างวัยกลางคนจากปัตตานีบอกกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า ทหารซึ่งสนิทกำลังกับตำรวจกว่า 100 นายได้ไปล้อมบ้านเขาในเดือนนั้น ระหว่างที่เขาอยู่หลับอยู่

พวกเขาเคาะประตู แต่ผมกลัวเลยไม่กล้าเปิด เจ้าหน้าที่สองสามคนปีนเข้ามาทางหน้าต่าง พวกเขาบอกว่ามีรายงานว่ามีปืนในบ้าน พวกเขาค้นบ้านแต่ไม่พบอาวุธ หลังจากถูกนำตัวไป สถานีตำรวจและถามคำถามทั่วไป ผมถูกควบคุมตัวไปที่ค่ายจุฬาภรณ์ในนราธิวาส และมีทหารหรือตำรวจนอกเครื่องแบบสองนายพาตัวผมไปที่ร้านตัดผมในค่ายในตอนเย็นวันนั้น

ประมาณตีหนึ่ง เจ้าหน้าที่ระดับผู้บังคับบัญชาสั่งให้ผมลุกขึ้น เขาต่อผมที่หน้า เรียกผมว่าเป็นผู้ก่อการร้าย เอาบัตรประชาชนผมไปหักทิ้ง ส่วนทหารอีกคนหนึ่งเตะผมจากข้างหลัง นอกจากผู้บังคับบัญชายังมีทหารอีกสามนาย ตอนที่ผมล้มลงอยู่กับพื้น ผู้บังคับบัญชาบอกว่าเขาต้องการทดสอบรองเท้าและคู่มือ แล้วเลยเหยียบลงบนตัวผม ส่วนทหารอีกสามคนเตะที่ศีรษะด้วยรองเท้าบูท ทำให้ศีรษะแตกและผมรู้สึกมึนงง จากนั้นทหารอนุญาตให้ผมไปอาบน้ำ แต่ผมต้องอาบน้ำเบา ๆ เพราะเจ็บแผล ทำให้ต้องอาบนานจนเป็นเหตุให้ทหารไม่พอใจ พวกเขาไม่ให้ผ้าเช็ดตัวผม ผมต้องใช้เสื้อเช็ดตัว ทหารเอาบูทมาให้สองมวน และบอกให้ผมร้องเพลงชาติ แต่เนื่องจากผมแทบจะยืนไม่อยู่แล้ว พวกเขาจึงเตะผมลงไปในร่องน้ำที่เต็มไปด้วยสิ่งปฏิกูล จากนั้นทหารถามผมถึงเรื่องการระเบิดที่ตลาด ผมบอกผมไม่รู้เรื่องเลย พวกเขาก็ตีผมด้วยไม้ไผ่และบังคับให้วัดพื้น แต่ผมทำไม่ได้ ทหารเลยขึ้นมายืนบนหลังผมประมาณสิบนาที จากนั้นบอกให้ผมถอดกางเกงออก แต่ผมไม่อยากจะถอดเพราะไม่ได้ใส่กางเกงใน แต่พวกเขาก็ยังบังคับผมให้ทำ และเอาแต่หัวเราะเยาะผม

ทหารถามผมเกี่ยวกับเหตุการณ์ครั้งนั้นอีกครั้ง ผมก็ตอบเหมือนเดิม ทำให้ทหารสามคนมาจับตัวผมไว้ส่วนอีกคนเอาไฟแช็กมาลนที่เท้าจนกระทั่งแสบหมด จากนั้นใช้รองเท้าบูทเตะผมที่ขา ทหารระดับล่างสองนายจับตัวผมไปที่ข้างสระน้ำ และบังคับให้ขุดหลุม เจ้าหน้าที่พวกเขามาถึงและบอกว่าถ้าผมไม่ยอมให้ข้อมูล ผมจะถูกฝังอยู่ที่นี้ จากนั้นพวกเขาก็ถอดเสื้อผ้าผมอีกครั้งและให้ไปยืนอยู่ในหลุม พวกเขาถามดินขึ้นมาจากเต็มถึงคอ และบังคับให้ผมสารภาพ พวกเขาปล่อยผมอยู่ในหลุมประมาณ 30 นาที โดยมีสุนัขเฝ้ายามมาขู่ใกล้ ๆ ซึ่งเป็นการดูหมิ่นผมในฐานะที่เป็นมุสลิม (เนื่องจากชาวมุสลิมถือว่าสุนัขเป็นสัตว์ที่ไม่สะอาด)

จากนั้นผมได้ยินทหารพูดกันว่าเจ้าหน้าที่คนอื่นที่อยู่ในครัวอาจเห็นสิ่งที่พวกเขาทำ พวกเขาเลยขุดผมออกจากหลุมและบอกให้ผมไปอาบน้ำ พวกเขาไม่ยอมให้ผมทำละหมาด บอกว่าให้ทำเฉพาะที่บ้าน และถามว่าผมเคยเข้าโรงเรียนศาสนาหรือเปล่า พวกเขาปล่อยให้นอนอยู่ในร้านตัดผมจนถึงเช้า จากนั้นทหารทั้งสี่นายก็เอาหมอมาดตรวจผม ในช่วงบ่ายของวันนั้น ทหารนอกเครื่องแบบยืนจดหมายฉบับหนึ่งให้ผม จดหมายบอกว่าจะมีการย้ายผมไปที่อีกแห่งหนึ่ง แต่พวกทหารก็กลัวที่จะให้ผมไปที่อื่นเพราะพวกเขาได้ทำรุนแรงกับผม พวกเขาจึงควบคุมตัวผมไว้ที่ค่ายจุฬารัตน์อีกสองวัน จากนั้นทหารทั้งสี่นายก็นำตัวผมไปที่ค่ายอิงคยุทธบริหาร และจะพาผมถ้าผมร้องเรียนว่ามีการทรมาน

กรณีนี้เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนแสดงให้เห็นว่าเจ้าหน้าที่มีส่วนร่วมในการทรมาน และในขณะเดียวกันก็ชี้ให้เห็นว่าผู้ที่มีส่วนร่วมในการทรมานทราบดีว่าตนเองกำลังทำสิ่งที่ผิดกฎหมายและพยายามที่จะปกปิดความผิด

ในเดือนกุมภาพันธ์ 2551 ผู้ชายอีกคนจากนราธิวาสเสียชีวิตจากการทรมาน จากปากคำของพี่สาวของเขา เขาได้รับจดหมายเรียกตัวให้ไปรายงานตัวเพื่อเข้ารับการฝึกอาชีพเป็นเวลาสี่เดือน พี่สาวบอกว่าหลังจากไปรายงานตัวกับทางการ เขาถูกทุบตีอย่างรุนแรงและถูกยิงที่ไหล่ขวา และมีการนำตัวไปโรงพยาบาลระหว่างอยู่ที่โรงพยาบาลเขายังถูกใส่กุญแจมือจนกระทั่งเสียชีวิตในอีกสี่เดือนต่อมาในเดือนมิถุนายน 2551 ทหารไม่ทราบสังกัดแจ้งว่าเขาเป็นผู้ก่อการร้าย

เหตุการณ์ที่รุนแรงอีกครั้งหนึ่งเกี่ยวข้องกับการทรมานผู้หญิงและบุตรอายุหกขวบ เกิดขึ้นเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2551 ทหารจากหน่วยฉก.ในนราธิวาสได้กักขังหญิงสาวจากนราธิวาสพร้อมกับบุตรชายอายุหกขวบ ผู้หญิงคนดังกล่าวแจ้งแอมเนสตี้อินเตอร์เนชันแนลให้ทราบว่า ทหารอ้างว่ากำลังตามหาตัวสามีของเธอ แต่เขาไม่อยู่ พวกเขาจึงถูกจับตัวไปที่ค่ายทหาร และในตอนเย็นทหารนำตัวบุตรชายไปจากเธอ และไม่ยอมให้เธอทำละหมาดหรือใช้ห้องน้ำระหว่างที่สอบปากคำเกี่ยวกับที่ซ่อนตัวของสามี ผู้หญิงคนดังกล่าวรายงานว่าทหารใช้ถ้อยคำ “จ้วงจาบ” ต่อเธอ ระหว่างที่สอบปากคำในกระท่อมด้านหลังของค่ายทหาร หนึ่งชั่วโมงผ่าน

ไปทหารนำตัวเธอไปยังที่อีกแห่งหนึ่ง ไม่อนุญาตให้ใช้ห้องน้ำหรือกินอาหาร และบังคับให้สารภาพว่ามีส่วนรู้เห็นกับการก่อความไม่สงบ

ทหารนำตัวบุตรชายกลับมาให้ แต่ไม่ยอมให้เธอและต้องตัวบุตรแม้ว่าเห็นชัดว่าเขาป่วย เจ้าหน้าที่หญิงสองคนพาตัวเด็กไปห้องน้ำ เมื่อออกมาปรากฏว่าตัวเขาเปียกโชกทั้งตัวเพราะถูกจับกดไปในอ่างน้ำ จากนั้นเจ้าหน้าที่นำภาพถ่ายเด็กชายที่เปลือยกายพร้อมกับอาวุธปืนและถามว่า “นี่ใช่เธอหรือเปล่า” จากนั้นก็นำตัวเด็กไปจากแม่อีกครั้ง สุดท้ายผู้หญิงคนดังกล่าวได้รับอนุญาตให้อาบน้ำโดยมีทหารพรานหญิงคุมเชิงอยู่ แต่ไม่อนุญาตให้เช็ดตัว แต่น้ำตัวเธอไปยังห้องซึ่งมีพัดลมพัดเปิดอยู่ ทหารนำเข็มเล่มหนึ่งมาวางไว้บนโต๊ะเพื่อขู่ให้เธอกลัว และใช้ไม้ตีที่ด้านหลังเธอสามครั้ง และยังคงถามว่าสามีอยู่ที่ไหน

คืนนั้นผู้หญิงคนดังกล่าวไม่ได้นอนและได้พบลูกอีกครั้งประมาณเวลาแปดนาฬิกาในตอนเช้า ผมของเขเปียกและมีไข้ ผู้หญิงคนดังกล่าวบอกว่า แม้จนปัจจุบันบุตรของเธอก็ยังเล่าให้เพื่อน ๆ ฟังเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นระหว่างการควบคุมตัว และบอกเธอว่าเราสามารถจดจำใบหน้าของทหารที่เกี่ยวข้องได้ทุกคน

อีกครั้งในเดือนกุมภาพันธ์ 2551 ทหารจากหน่วยจก.ที่หมู่บ้านต้นไม้สูง จังหวัดนราธิวาส หรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่า “หน่วยดีแตก” เนื่องจากที่ตั้งของหน่วยอยู่ที่เดียวกับเสาสัญญาณโทรศัพท์มือถือดีแตก หน่วยจก.ได้จับกุมชาวสวนยางหนุ่มคนหนึ่งจากนราธิวาสระหว่างอยู่ที่บ้าน ญาติบอกว่าหน่วยจก. “ร.15111 มว.1” นำตัวเขาไปที่ค่ายทหารที่หมู่บ้านบาโงสุโม ตำบลลภาวะ อำเภอสุไหงปาดี ชายคนดังกล่าวบอกกับครอบครัวว่าเขาถูกทรมานระหว่างอยู่ที่ค่ายทหาร แต่ไม่ได้เล่ารายละเอียดและถูกขังอยู่ที่นั่นเพียงช่วงเวลาสั้น ๆ

จากนั้นมีการนำตัวเขาไปที่ค่ายทหารปีเหล็งที่อำเภอเจาะไอร้องในตอนเย็น ทหารพรานสี่นายบอกให้เขาเอาหัวมุดลงไปใต้น้ำคร่ำ และขู่ที่จะทำร้ายเขาถ้าเขาเงยหน้าขึ้นพ้นน้ำเป็นเวลานานหรือหยุด จากนั้นเอาตัวเขามานบนพื้นและให้คลานและนอนบนพื้นที่มีพืชหนามแหลม แล้วก็เหยียบบนตัวเขา ทหารนายหนึ่งเอาไม้มาแทงทวารหนักเขา ส่วนอีกหนึ่งนายเล็งปืนมาที่เขาและบังคับให้สารภาพว่าเป็นผู้วางระเบิดเมื่อเดือนธันวาคม 2540 เขาถูกเตะที่ท้องจนล้มลง จากนั้นทหารเอาถุงพลาสติกดำคลุมศีรษะและบังคับให้เขาสารภาพอีก เขาถูกทรมานในลักษณะเดียวกันทุกวันเป็นเวลาอีกสองสัปดาห์

แอมเนสตีอินเตอร์เนชันแนลยังได้ข้อมูลเกี่ยวกับการทรมานซึ่งเป็นเหตุให้เสียชีวิตอีกกรณีหนึ่งในเดือนมีนาคม 2551 กำลังทหารและตำรวจกว่า 100 นายได้เข้าล้อมบ้านชาวสวนยางแห่งหนึ่งที่นราธิวาสตอนประมาณตีห้า ตำรวจจากอำเภอหรือเสาะได้บุกเข้าไปในบ้าน ส่วนทหารรออยู่ด้านนอก ชายคนดังกล่าวและชาวสวนยางอีกสองคนถูกบังคับให้นอนลงบนพื้นเป็นเวลาประมาณหนึ่งชั่วโมง จากนั้นถูกนำตัวไปที่สถานีตำรวจสองแห่ง และไปที่หน่วยจก.39 ที่อำเภอหรือเสาะ พวกเขาถูกควบคุมตัวไว้เป็นเวลาสามวัน ไม่มีการให้น้ำเพื่อทำความสะอาดก่อนทำละหมาด

ครอบครัวของเขาแจ้งกับแอมเนสตีอินเตอร์เนชันแนลว่าในเย็นวันที่สาม ชาวสวนยางคนดังกล่าวถูกเตะหลายครั้งตลอด 90 นาทีจนเดินไม่ได้ จากนั้นถูกทิ้งไว้คนเดียวประมาณสิบนาทีแล้วก็ถูกซ้อมอีกประมาณครึ่งชั่วโมง จากนั้นก็ถูกทิ้งไว้อีกสิบนาที สุดท้ายทหารนำตัวเขาไปที่ต้นไม้และเตะเขาจนล้มลงกับพื้น ใช้ท่อนเหล็กตีที่ศีรษะและลำตัวเป็นเวลาหนึ่งชั่วโมง จากนั้นก็ลากตัวเขาทั้งที่เปลือยเข้าไปในห้องตอนประมาณตีสอง และถูกเตะจนล้มลงอีกครั้ง เขาเสียชีวิตในคืนนั้นเอง

ในวันที่สองทหารห้านายจากหน่วยจก.แห่งหนึ่งนำตัวชาวสวนยางอีกคนหนึ่งไปที่ห้องด้านท้ายของค่ายทหาร และถามว่าเขาได้ยิงใครมาบ้างหรือเปล่า พวกเขาซ้อมชายคนนั้นเป็นเวลาหนึ่งชั่วโมง เอาถุงพลาสติกคลุมศีรษะและผูกถุงไว้ทำให้หายใจไม่ออก เมื่อชายคนดังกล่าวฉีกถุงทิ้ง เขาก็ถูกเตะและมีการนำถุงพลาสติกไปใหม่มาสวมที่ศีรษะและมัดมือไว้ จากนั้นทหารถามว่าเขาเป็นคนนัดชายหรือขาว และขู่ว่าจะตัดนิ้วถ้าไม่ยอมสารภาพว่ารู้เห็นหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการก่อความไม่สงบ พวกเขาใช้ด้ามมีดตีที่ศีรษะอีก

สามครั้ง จากนั้นก็ปิดตาเขาและนำตัวขึ้นรถบรรทุก เช้าวันต่อมาเขาถูกนำตัวไปที่อีกแห่งหนึ่งโดยทหาร 15 นายที่กำลังดื่มเหล้า คนที่เป็นหัวหน้าถามว่าเขาเคยยิงใครหรือเปล่า พอเขาบอกว่า “ไม่” เขาก็ถูกแขวนเอาเท้าขึ้นบนโดยไม่ใส่เสื้อและใช้เสื้อเป็นเชือกผูกมือไว้ด้านหลัง เมื่อไม่สามารถตอบคำถามให้เป็นทีพอใจเขาจะถูกเตะในลักษณะการซ้อมมวยไทย การทำร้ายดำเนินไปประมาณ 90 นาที จากนั้นก็ปล่อยตัวเขาลงมาโดยที่ยังมัดขาไว้

จากนั้นทหารได้แทงเข็มเย็บผ้าเข้าไปที่ปลายนิ้ว มีการนำตัวเขาไปแขวนเอาหัวลงล่างอีกครั้ง และเอาเข็มที่มเข้าไปที่ตาและแก้มทั้งสองข้าง จากนั้นก็ถอดกางเกงในขณะที่เขายังห้อยหัวลง และเอาเข็มแทงเข้าไปในอวัยวะเพศ ทหารตีและเตะเขาด้วยรองเท้าบู๊ทที่หน้าอกหลายครั้ง เอาน้ำมาสาด เอาสเปรย์พริกไทยฉีดใส่หน้าสี่ครั้ง และเอาเบียร์มาราดใส่ตัวเขาจนเปียก ซึ่งเป็นการลบล้างต่อชาวมุสลิมซึ่งมองว่าการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นบาป จากนั้นเขาก็ถูกทหารอีก 15 นายซ้อมในลักษณะเดียวกันประมาณ 30 นาทีในตอนเย็น มีทั้งการตี เตะ และห้อยแขวนตัวเขาลงมาอีกครั้ง และถามคำถามเดิม ๆ ในช่วงดึกเขาถูกทหารขี่ม้าทั้ง 15 นายนั้นพาตัวไปที่ต้นไม้โดยยังถูกผูกมือไว้ด้านหลัง แล้วผูกตัวเขากับต้นไม้ ในขณะที่ทหารนั่งเล่นไพ่กัน คนที่แพ้จะไปเตะเขา เขาถูกทำแบบนี้ประมาณสองชั่วโมงจนกระทั่งเช้า ทหารบอกว่า ตัวเขาเคยไปยิงญาติคนหนึ่งของทหาร และชายคนนั้นบอกกับแอมเนสตีอินเตอร์เนชันแนลว่า เขาได้ยินเสียงร้องของชาวสวนยางอีกคนหนึ่งที่ถูกซ้อมจนเสียชีวิตที่นั่น

ในวันที่สองเช่นกัน ทหารบอกกับชาวสวนยางที่เหลืออีกคนหนึ่งว่า เขาจะต้องถูกฆ่าภายในหนึ่งสัปดาห์ถ้าถูกปล่อยตัวไป เขาถูกทรมานแบบเดียวกับเพื่อนบ้านของเขาตามที่บรรยายข้างต้น ทหารใช้แท่งเหล็กตีที่ศีรษะและใช้เชือกคล้องที่คอและลากตัวเขาไปจนหมดสติ จากนั้นก็เจียนที่แขนและเอาเข็มที่มที่บาดแผล เขาถูกบังคับให้ดื่มเหล้า (ซึ่งเป็นการละเมิดกฎหมายของชาวมุสลิม) และถูกถามว่า “พระเจ้าของคุณอยู่ที่ไหนล่ะ ถ้าพระเจ้านั้นจริง ทำไมไม่มาช่วย”

3.2.2 จังหวัดปัตตานี

“ทหารสี่นายเตะผมและบอกให้ผมสารภาพความจริง ผมก็ยอมทำตาม แต่พอผมบอกว่าผมเป็นผู้บริสุทธิ์ พวกเขาบีบคอดึงผมของผม และบอกให้ผมเลือกที่ฝั่งศพตัวเอง ซึ่งผมก็ทำตาม”

ชายหนุ่มจากปัตตานี

ค่ายอิงคยุทธบริหารในจังหวัดปัตตานีเป็นศูนย์กลางการปราบปรามการก่อความไม่สงบที่สำคัญแห่งหนึ่ง และเป็นสถานควบคุมตัวที่เป็นทางการเพียงหนึ่งในสองแห่งในภาคใต้ของไทย แอมเนสตีอินเตอร์เนชันแนลได้พบการละเมิดสิทธิที่เกิดขึ้นหลายครั้งที่ค่ายอิงคยุทธบริหาร รวมทั้งความพยายามที่จะปกปิดการทรมาน หรือการทำให้บาดเจ็บเพียงจำกัดเพื่อไม่ให้เหยื่อถึงกับเสียชีวิต ผู้ถูกควบคุมตัวถูกทรมานหรือถูกปฏิบัติอย่างโหดร้ายอย่างน้อยหนึ่งครั้งใน 12 กรณีที่เกิดขึ้นในปัตตานี กรณีต่าง ๆ เหล่านี้เกิดขึ้นในช่วงเดือนธันวาคม 2550 จนถึงเมษายน 2551

ชายหนุ่มจากปัตตานีบอกกับแอมเนสตีอินเตอร์เนชันแนลว่าเขาถูกควบคุมตัวในเดือนธันวาคม 2550 โดยกำลังทหารสนธิกับตำรวจจำนวนกว่าร้อยนายที่เข้ามาล้อมจับกุมเมื่อประมาณตีสี่

ตอนแรกผมถูกจับไปที่สถานีตำรวจ ต่อมาก็ถูกจับไปที่หน่วยฉก.24 ที่วัดช้างให้ ค่ำวันนั้นทหารที่ไม่ได้อยู่ได้มาสอบสวนผม เมื่อผมบอกว่าผมเป็นผู้บริสุทธิ์พวกเขาโกรธและพาตัวผมไปที่มืด ๆ ทหารสี่นายเข้ามาเตะและบอกให้ผมพูดความจริง ผมก็ทำเช่นนั้นและบอกว่าผมเป็นผู้บริสุทธิ์ พวกเขาบีบคอดึงผมของผม และบอกให้ผมเลือกที่ฝั่งศพตัวเอง ซึ่งผมก็ทำตาม ผมถูกจับตัวให้แน่นเก้าอี้จนถึงตีสอง จากนั้นก็ถูกเตะและซ้อมอีกหลายชั่วโมง พวกเขาทำแบบนี้เป็นเวลาสามวัน ตอนที่ทหารถามผม พวกเขาใช้รองเท้าบู๊ทเหยียบที่หน้า มัดมือผมไว้ที่ด้านหลังและเตะผมถ้าผมตอบคำถามไม่

เป็นที่พอใจของเขา บางทีเขาก็เอาตัวผมไปตากแดดหรือตากฝน ทหารยังเอาอาหารที่มีเนื้อหมูมาให้ผมกิน (ซึ่งขัดกับหลักศาสนาอิสลาม) ผมทำละหมาดดีๆ ไม่ได้เลยต้องทำในห้องน้ำ ทหารมาถีบเต้านอนผมตอนกลางคืนทำให้ผมนอนไม่หลับ ยอมให้ผมอาบน้ำวันเว้นวัน วันสุดท้าย ทหารตีผมอย่างแรงที่บริเวณต้นคอด้านล่างและแผ่นหลังส่วนบน

ในเดือนธันวาคม 2550 ชายหนุ่มสามคนจากปัตตานีถูกกำลังทหารและตำรวจ 70-80 นายจับกุม จากนั้นก็ถูกนำตัวแยกไปไว้ยังสถานที่สองแห่ง และต่อมาได้ถูกควบคุมตัวอยู่ที่ค่ายอิงคยุทธบริหาร พวกเขาถูกตีที่หน้า ไหล่ และหลัง ทหารใช้ไฟฟ้าจี้ที่มีของผู้ถูกควบคุมตัวรายหนึ่ง เอาเชือกมาคล้องคอผู้ถูกควบคุมตัวอีกรายหนึ่ง และขู่ว่าจะไปจับตัวน้องชายมาถ้าเขาไม่ยอมสารภาพว่ามีส่วนรู้เห็นหรือเกี่ยวข้องกับการก่อความไม่สงบ นอกจากนั้นยังเอาถุงพลาสติกคลุมศีรษะเขาไว้ ทั้งสามคนถูกจับให้เปลือยกายในห้องแอร์ที่ตั้งอุณหภูมิต่ำมาก ครอบครัวของพวกเขาบอกกับแอมเนสตีอินเตอร์เนชันแนลว่า ผู้ถูกควบคุมตัวถูกบังคับให้ลงนามในหนังสือที่เขียนว่าพวกเขาไม่ได้ถูกทรมาน แต่ทั้งสามคนไม่ยอมปฏิบัติตาม

ชายวัยกลางคนจากปัตตานีบอกกับแอมเนสตีอินเตอร์เนชันแนลว่าในเดือนมกราคม 2551 ทหารประมาณ 200 นายจากหน่วยจก. 4310 หรือที่เรียกว่า “หน่วยจก.แม่ลาน” หรือ “รทก. 4310” จากอำเภอแม่ลาน ได้มาปิดล้อมบ้านเขาประมาณตีห้า

ทหารประมาณ 20 นายมาล้อมบ้านผม ส่วนเจ้าหน้าที่คนอื่นรออยู่ที่ถนนหรือชুমอยู่ในป่า พวกเขาเอาตัวผมไปที่ค่ายแม่ลานซึ่งเดิมเป็นโรงเรียน และบังคับให้ผมสารภาพว่าเป็นผู้วางระเบิด ทหารถามว่าผมจะรู้สึกอย่างไรถ้าพวกก่อความไม่สงบฆ่าคนในครอบครัวผม และถามเกี่ยวกับเพื่อนของผม จากนั้นทหารก็ผูกมือผมไว้ด้านหลัง ตบที่ก้นหูก ตีผมที่ท้องจนผมล้มลง จากนั้นก็เตะผม ทหารสามนายใช้ปืนตีที่ใบหน้าผม และเตะที่ด้านหลัง หนึ่งชั่วโมงผ่านไป ผู้บังคับบัญชาเดินเข้ามาและพาตัวผมไปที่ห้องมืดเพื่อสอบปากคำ ตำรวจก็มาที่ค่ายเพื่อถามคำถามกับผม ผมถูกควบคุมตัวในห้องมืด และถูกขู่ว่าจะโดนซ้อมหนักกว่านี้ถ้าไม่ยอมสารภาพ ประมาณตีสองผู้บังคับบัญชาพาตัวผมไปที่ค่ายอิงคยุทธบริหาร และถูกนำตัวไปที่ห้องมืดที่ติดแอร์และเปิดแอร์จนเย็นมาก พวกเขาสอบสวนและบังคับผมให้สารภาพ

ชายหนุ่มสองคนจากปัตตานีบอกกับแอมเนสตีอินเตอร์เนชันแนลว่าในเดือนมกราคม 2551 ทหาร 15 นายจากหน่วยจก. 11 ได้จับกุมตัวพวกเขาเพื่อสอบถามว่ามีส่วนร่วมในการก่อความไม่สงบหรือไม่ พวกเขาปฏิเสธ ทหารจึงผูกมือพวกเขาไว้ด้านหลัง บังคับให้ยืนชิดผนังและทั้งตีทั้งเตะ จากนั้นทหารได้นำตัวชายหนุ่มไปหน่วยจก. มีการตั้งคำถามทั่วไปและถ่ายรูปไว้ ทหารยังใช้ไม้ตีพวกเขา บอกให้พวกเขาชี้ตัวว่าคนที่เห็นในภาพเป็นสมาชิกของกลุ่มอาร์เคเค ทหารคนหนึ่งซึ่งปิดตาไว้ข้างหนึ่งใช้ปืนขู่พวกเขา และบังคับให้นั่งตากแดดเป็นเวลาสองชั่วโมง พอฝนเริ่มตกก็มีการจับตัวพวกเขาไปนั่งข้างนอกและนำอาหารมาให้ตอนฝนตก จากนั้นก็ถูกนำตัวไปที่ค่ายอิงคยุทธบริหารในเวลาเดียวกัน ทหารเรียกพวกเขาว่า “ลูกคำรายใหม่” มีการนำสิ่งมีค่าในตัวไปและถ่ายรูป วันต่อมามีการถอดเสื้อชายหนุ่มคนหนึ่ง แล้วเอาไปผูกมือไว้ด้านหลัง จากนั้นก็เตะและตี ทหารสอบถามเขาเกี่ยวกับหมู่บ้านของเขา และบอกให้สารภาพว่ามีส่วนรู้เห็นหรือเกี่ยวข้องกับการก่อความไม่สงบ ตอนกลางคืน ทหารนำตัวเขามาข้างนอกและทุบตีโดยสายดับเพลิง จากนั้นก็กดเขาลงไปในน้ำก่อนที่จะนำตัวมาไว้ในห้องแอร์ที่มีอุณหภูมิเย็นจัดพร้อมกับชายอีกคนหนึ่ง ต่อมาทหารเอาเชือกคล้องคอและผูกเขาติดไว้กับเก้าอี้ เอาน้ำมาราดและใช้ไฟฟ้าจี้ที่เท้า ทหารมุสลิมคนหนึ่งบอกให้เขาสารภาพ ส่วนคนอื่นก็ได้ตีเขาอีก แต่สุดท้ายก็ยอมให้เขาทำละหมาด ส่วนชายอีกคนหนึ่งก็ถูกซ้อมเช่นกัน

ในเดือนกุมภาพันธ์ 2551 ตำรวจจับชายหนุ่มคนหนึ่งจากนราธิวาสและพาตัวไปข่มขู่ที่สถานีตำรวจ จากนั้นก็พาตัวไปที่ค่ายอิงคยุทธบริหาร มีการเรียกทหารมา และบอกทหารว่าไม่ต้องทรมานจนถึงตาย เขาถูกขังในห้องแอร์เย็นจัดเป็นเวลาห้าวัน ซึ่งทำให้เป็นปัญหามากเพราะเขาเป็นโรคหอบหืด ทหารบอกให้เขา

สารภาพว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับการวางระเบิด แม่ของเขาเป็นผู้เล่าให้แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ฟังถึงการปฏิบัติเหล่านี้

ในเดือนกุมภาพันธ์ 2551 เช่นกัน กำลังตำรวจและทหารประมาณ 30-40 นายได้จับกุมคนงานก่อสร้างคนหนึ่งจากปัตตานี จากนั้นพาตัวเขาไปที่สถานีตำรวจสองแห่ง ชายหนุ่มเล่าให้แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ฟังว่า เขาไม่แน่ใจว่าทหารเหล่านี้มาจากหน่วยจก.ไหน แต่ว่าเนื่องจากเขาถูกพาตัวไปที่กองพันทหาร 24 ที่วัดช้างให้ ก็ค่อนข้างแน่ใจว่าทหารน่าจะมาจากหน่วยจก.24 ซึ่งตั้งอยู่ที่นั่น ทหารหักนิ้วมือของชายหนุ่มไปข้างหลังจนกระทั่งเขาสูญเสียความรู้สึกที่นิ้ว ใช้สากลึงปั่นตีที่ศีรษะจนกะโหลกศีรษะร้าว จากนั้นก็เตะและบีบคอเขา และยังตีที่ท้องอย่างแรงเพื่อให้เขารู้สึกเจ็บปวดต่อไป การทรมานเกิดขึ้นทุกวันเป็นเวลาหนึ่งสัปดาห์ และมีจุดมุ่งหมายเพื่อบังคับให้ผู้ชายคนนี้สารภาพว่ามีส่วนรู้เห็นหรือเกี่ยวข้องกับการก่อความไม่สงบ

ในเดือนมีนาคม 2551 กำลังตำรวจและทหารกว่า 300 นายซึ่งประกอบด้วยทหารจากหน่วยจก.ซึ่งตั้งอยู่ที่วัดเลียบ และตำรวจจากสถานีตำรวจอำเภอสายบุรี ได้กักขังชาวสวนยางพาราคนหนึ่งไว้ ทั้งนี้ตามข้อมูลของญาติ พวกเขาผูกมือเขาไว้ด้านหลัง ทุ่มเขาลงไปกับพื้น เตะและเหยียบบนตัวเขา ทหารอ้างว่าเขาพยายามหลบหนี และใช้พานท้ายปืนตีเขา และยังมีปืนใส่ใกล้ๆ หู ทำให้หือไปชั่วขณะ ในตอนแรกเขาถูกพาตัวไปที่สถานีตำรวจ และถูกข่มในขณะใส่กุญแจมือ ในตอนบ่ายเขาถูกพาตัวไปที่กองพันทหาร 24 ที่วัดช้างให้ ทหารเอาถุงพลาสติกครอบศีรษะและทุบตีเขา จนกระทั่งจุกหัก กุญแจมือที่ใส่ก็บาดจนเลือดไหลและทำให้แขนชา การทรมานเกิดขึ้นสามวัน เป็นช่วงที่เขาแทบไม่ได้กินหรือนอน และไม่ได้รับอนุญาตให้ทำละหมาด

3.2.3 จังหวัดยะลา

“วันต่อมา พวกเขาบังคับให้ผมนอนเปลือยกับพื้น ส่วนทหารพรานก็ใช้เทียนไขลนตามลำตัวจนพองไปทั้งตัว”

ชายหนุ่มจากยะลา

ใน 14 กรกฎาคม ผู้ถูกควบคุมตัวถูกทรมานหรือทารุณอย่างน้อยหนึ่งครั้ง ตัวอย่างข้างล่างเกิดขึ้นระหว่างเดือนกรกฎาคม 2550 - มกราคม 2551

ในเดือนกรกฎาคม 2550 กำลังตำรวจและทหารอย่างน้อย 20 นายได้จับกุมชายหนุ่มสามคนจากจังหวัดยะลา พวกเขาถูกใส่กุญแจมือและถูกเตะ จากนั้นก็ถูกบังคับให้นอนและมีทหารกับตำรวจขึ้นมาเหยียบและถามว่าพวกเขามีปืนหรือไม่ ชายหนุ่มสองคนถูกจี้ด้วยบุนหรี และถูกแทงด้วยของมีคมที่หัวแม่เท้า ทั้งสองคนต้องนอนราบอยู่บนพื้นโดยที่มือถูกผูกด้านหลัง แล้วตำรวจและทหารขึ้นมาเหยียบบนท้อง พวกเขาถูกบังคับให้คุกเข่าและถูกเตะที่ไหล่จนล้มลง ถ้าพวกเขาอุทานว่า “พระอัลเลาะห์” ก็จะถูกตีหนักขึ้น ดูเหมือนทหารจะจำชายหนุ่มคนที่สามได้โดยดีเขาจนสลบ ทั้งสามคนถูกบังคับให้นอนในคูที่ไม่มีน้ำเป็นเวลา 30 นาที ภายใต้แสงแดด แต่เมื่อเห็นว่ากุญแจมือที่ใส่ทำให้เลือดไหลทหารก็ถอดออกให้ ทหารขู่ชายหนุ่มทั้งสามว่า ถ้าไม่ยอมสารภาพว่ามีส่วนรู้เห็นหรือเกี่ยวข้องกับการก่อความไม่สงบ พวกเขาจะสังหารผู้ชายอีกคนหนึ่งที่ถูกควบคุมตัวไว้ และถูกนำตัวไปผูกที่ต้นไม้โดยมีถุงพลาสติกคลุมศีรษะ ชายหนุ่มคนที่ถูกข่มจนสลบเสียชีวิตไปในวันนั้น หนึ่งในผู้รอดชีวิตบอกกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า “การทรมานไม่ใช่สิ่งที่ดีเลย จับตัวพวกเราและพาไปที่ศาลสิ เรายอมรับได้ แต่เราไม่อาจยอมรับการทรมานได้ สิ่งที่เกิดขึ้นกับเราจะกลายเป็นสิ่งที่เราต้องจดจำไปจนตลอดชีวิต”

ในเดือนตุลาคม 2550 ตำรวจฝ่ายปราบปรามจังหวัดยะลาจับกุมชายหนุ่มยะลาสองคนบนถนน ที่บริเวณใกล้กับฐานของตำรวจ เจ้าหน้าที่ตำรวจนอกเครื่องแบบสามนายได้ข่มชายหนุ่มทั้งสองคน โดยการไ้

ท่อน้ำพลาสติกที่แขวนและใช้ท่อนเหล็กที่หลัง ทั้งยังตะจนกระทั่งแทบจะเดินไม่ได้ การซ้อมทรมานเกิดขึ้นนานประมาณสี่ชั่วโมงในตอนบ่าย หลังจากนั้นชายหนุ่มก็ได้รับอนุญาตให้ทำอะไรก็ได้ แต่ก็ถูกตำรวจเรียกว่าเป็น “พวกมุสลิมโง่” ตำรวจแยกตัวผู้ถูกควบคุมตัวทั้งสองคนไว้คนละห้อง และขู่พวกเขาว่า ถ้าไม่ยอมสารภาพว่าเกี่ยวข้องกับการสังหารที่เพิ่งเกิดขึ้นก็จะไม่ได้รับการปล่อยตัว และบอกว่าที่ทรมานก็ทำไปเพื่อ “สนุกเท่านั้นแหละ” ประมาณห้าโมงเย็น ตำรวจนำถุงพลาสติกครอบศีรษะของทั้งสองคน และขู่ว่าจะไม่ยอมสารภาพจะถูกทรมานเป็นเวลาสามวันก่อนจะถูกสังหาร ต่อมาตำรวจยังเตือนพวกเขาไม่ให้เล่าให้ใครฟังเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นถ้าตอนหลังมีคนมาเยี่ยม ในช่วงที่ให้สัมภาษณ์กับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล หนึ่งในชายทั้งสองคนบอกว่าเขายังคงถ่ายเป็นเลือด ส่วนอีกคนหนึ่งบาดเจ็บที่ขา “ผมเล่าให้คุณฟังเพื่อประโยชน์ของคนอื่น” เขากล่าว “ถ้าสิ่งนี้จะยังเกิดขึ้นต่อไป ก็จะไม่สันติภาพในพื้นที่นี้”

ชาวสวนยางวัยกลางคนจากยะลาคนหนึ่งบอกกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่าเมื่อเดือนธันวาคม 2550 ทหารพรานและทหารจากหน่วยจก.41 ได้มาจับกุมตัวเขาที่บ้าน และนำตัวไปที่หน่วย 41 ที่ตำบลวังพญา อำเภอรามัญ

ทหารพรานล่อผมว่า ผมมีทางเลือกแค่สามทางคือ “ตาย ตาย กับตาย” ทหารพรานและทหารคนอื่นถามผมเกี่ยวกับการก่อความไม่สงบ แต่เนื่องจากผมพูดได้แต่ภาษามลายูผมจึงไม่ค่อยเข้าใจคำถามในภาษาไทย พวกเขาบอกให้ผมสารภาพ ในตอนเที่ยง พวกเขาอนุญาตให้ผมทำอะไรก็ได้ แต่เมื่อถูกนำตัวไปในห้องเล็กๆ ในตอนบ่าย พวกเขาตีศีรษะ ตะผมและหัวว่าผมเป็นพวกก่อการร้าย ระหว่างถูกขังที่นั่น บางครั้งทหารพรานก็แกล้งเอาอาหารมาขำ และบอกผมว่า “ดูซิว่า พระอัลเลาะห์จะเอาอาหารมาให้คุณหรือเปล่า” อีกสิบวันต่อมา ผมถูกทหารพรานสามนาย สอบปากคำ คนที่มียศสูงถามผมว่ามีอะไรจะพูดหรือเปล่า พอผมบอกว่า “ไม่” ทหารที่มียศสูงก็เดินออกไป ส่วนที่เหลืออีกสองคนก็ซักถามผมต่อ พวกเขาบอกว่า อิสลามเป็นศาสนาที่ชั่วร้าย สอนให้เราไปฆ่าคนอื่น พวกเขาบังคับให้ผมถอดเสื้อ จากนั้นให้เอามือไปหลัง และผูกไว้ จากนั้นก็ตบที่ท้อง แม้ว่าผมจะยอมทำตาม ทหารก็ยังตบที่ท้องและแขน และบอกว่า ถ้าผมไม่ยอมสารภาพ พวกเขาจะมัดผมไว้ที่ต้นไม้ให้ห้อยศีรษะลงกับพื้น และให้ศีรษะอยู่ในน้ำ วันต่อมาทหารพาตัวผมไปที่โรงเก็บรถซึ่งร้อนมาก และบอกให้ผมเตรียมตัวที่จะถูกสอบปากคำตอนค่ำ อย่างไรก็ตาม คืนนั้นไม่เกิดเหตุการณ์ใด ๆ วันต่อมาทหารพรานพาผมไปผู้ถูกควบคุมตัวอีกคนหนึ่งที่มีร่องรอยถูกซ้อมอย่างชัดเจนและอ้างว่าชายคนนั้นยอมรับว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับการก่อความไม่สงบ จากนั้นพวกเขาก็เอาเลื่อยมือมาขู่ผม

ในเดือนมกราคม 2551 กำลังตำรวจและทหารกว่า 300 นายจากสถานีตำรวจบันนังสตาและหน่วยจก.15 จากตำบลดลิ่งชัน อำเภอบันนังสตา ได้เข้าล้อมบ้านของชายหนุ่มจากยะลาในเวลาประมาณ 6.30 น. ชายหนุ่มบอกกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่าทหารลากตัวเขาและผู้ชายอีกคนหนึ่งออกมา และบอกให้คนอื่นหันไปทางอื่น

พวกเขาถามผมว่า รู้จักชายคนที่พวกเขาต้องการในรูปภาพที่ให้คุณหรือไม่ เมื่อผมตอบว่า รู้จักแต่ไม่รู้ว่าเป็นที่ต้องการตัว ทหารก็เตะที่ก้นคอ จากนั้นก็นำตัวผมไปที่ค่ายทหารพรานบ้านกลาง ในอำเภอบันนังสตา ในวันที่สามทหารพรานถามว่าผมเป็นผู้ก่อการร้ายหรือไม่ พอผมตอบว่า “ไม่” ผมก็ถูกเตะที่ศีรษะและท้องอยู่ประมาณหนึ่งชั่วโมง วันต่อมา พวกเขาบังคับให้ผมนอนเปลือยกับพื้น ส่วนทหารพรานก็ใช้เทียนไขลนตามลำตัวจนพองทั้งตัว พวกเขาทำแบบนี้ประมาณสิบนาทีก่อนจะปล่อยผมและถามผมว่าเคยถูกฝึกจากพวกก่อความไม่สงบหรือไม่ อีกสัปดาห์ต่อมา ทหารพรานปิดตาผมและเอาตัวผมไปใส่ไว้ในถังเหล็กที่มีขนาดใหญ่พอที่จะนั่งได้แต่นอนไม่ได้ จากนั้นก็ปิดฝา และเจาะช่องที่ด้านข้าง ทหารพรานเอาไฟมาลนที่รอบถังและถามว่าผมรู้จักคนคนหนึ่งหรือไม่ ผมตอบว่า “รู้จัก” แต่เขาไม่ใช่ผู้ก่อการร้าย ตอนนั้นผมยังสวมรองเท้าและมีเสื้อผ้าทำให้เท้าผมไม่เป็นไร แต่แขน

และหัวไหล่ถูกความร้อนเผาไหม้ จากนั้นพวกเขาบอกให้ผมถอดรองเท้า ทำให้เท้าผมพุพอง ตอนที่ผมใส่ศีรษะมาทางช่องด้านข้างเพื่อขอให้พวกเขาปล่อย ทหารก็ตีผมด้วยปืน พวกเขาทำแบบนี้ประมาณหนึ่งชั่วโมง จากนั้นก็เอาตัวผมออกจากถัง และมีการข่มขู่อีกครั้งชั่วโมงโดยไม่มีการซักถาม

สองวันต่อมา ทหารพรานเอาตัวผมไปไว้ในถังน้ำแข็งเป็นเวลา 20 นาที และถามว่าผมเคยตัดสินใจใครมาบ้าง ผมมันเย็นจัดผมพยายามที่จะหลบหนีออกมา แต่ก็ถูกตีจนเป็นแผลบริเวณหัวด้านขวา และถูกจับกดหัวลงในน้ำ แต่ทหารพรานเริ่มตกใจเมื่อเห็นว่าผมมีเลือดไหล และให้การปฐมพยาบาลผม วันต่อมาทหารพรานกลุ่มใหม่พยายามจะทรมานผมอีก แต่คนที่ทำเมื่อวันก่อนห้ามพวกเขาไว้และบอกว่า เจ้านายของพวกเขาคงไม่ยอมให้ทรมานต่อไป ถึงอย่างนั้น ทหารพรานที่มาก็มีคนหนึ่งก็เตะผมที่ท้อง และถามว่า “ใครฆ่าพ่อกู”

ในเดือนมกราคม 2551 ชายหนุ่มสองคนจากยะลาถูกจับกุมตัวตอนประมาณตีสาม โดยทหารอย่างน้อย 40 นายจากหน่วยจก.11 พวกเขาถูกพาตัวไปที่ค่ายทหาร และในเบื้องต้นถูกตั้งคำถามทั่วไป แต่วันต่อมาทหารสี่นายถามหนึ่งในสองว่ารู้อะไรเกี่ยวกับระเบิดบ้าง เมื่อเขาตอบว่าไม่รู้ พวกเขาก็บอกว่าเป็นไปไม่ได้หรอกและเริ่มเตะเขาและเตะหนักขึ้นถ้าเขาอุทานพระนามพระอัลเลาะห์ จากนั้นทหารก็ถอดเสื้อของเขาออก และต่ออย่างแรงที่ด้านหลัง ทำให้เขาหายใจลำบาก และเขาสูญเสียการควบคุมการทำงานของร่างกายและปัสสาวะรดถึงสองครั้ง จากนั้นทหารผูกมือเขาคิดกับเก้าอี้ ทหาร 10 คนผลัดกันข่มเขา บางทีก็ตีด้วยปืน เขาบอกแอมเนสตีอินเตอร์เนชันแนลว่า ตอนที่เขาขอน้ำดื่ม สิ่งที่ได้คือน้ำมันหล่อลื่นรถยนต์ ทหารเอา “หลักฐาน” มาวางบนโต๊ะและขู่ว่าถ้าไม่ยอมสารภาพ พวกเขาจะสร้างข้อกล่าวหาว่าเขาพยายามหลบหนีเลยต้องยิงทิ้ง จากนั้นพวกเขาเอาปืนมาวางให้ดู เมื่อชายหนุ่มปฏิเสธว่าไม่รู้จักปืนกระบอกนี้ พวกเขาก็เอาปืนตีเข้าที่หลังศีรษะ ทำให้หน้าไปกระแทกกับขามข้าว จากนั้นคนที่ดูเป็นหัวหน้าคนอื่นก็เข้ามาและใช้ไม้กอล์ฟตีที่เข่าและกระดูกต้นคอ จากนั้นก็เลี้ยงปืนเอ็ม 16 มาที่เขาและบอกว่า “บางครั้งปืนมันก็ลั่นของมันเองได้” จากนั้นเขาเอาถุงพลาสติกคลุมศีรษะชายหนุ่มทำให้เขาตกจากเก้าอี้ ส่วนผู้ชายอีกคนหนึ่งซึ่งไม่ได้สวมเครื่องแบบแต่อ้างตัวเองเป็นนักมวยไทยได้เข้ามาเตะเขาอย่างแรงที่แขน การข่มขู่ดำเนินต่อไปจนถึงค่ำ เขาถึงได้รับอาหารและได้รับอนุญาตให้ทำละหมาดเป็นครั้งแรก

ในทำนองเดียวกัน จากข้อมูลของครอบครัวเขา ชายหนุ่มอีกคนหนึ่งก็ถูกตีที่หูอย่างรุนแรงจนกระทั่งเขาร้องอุทานพระนามของพระอัลเลาะห์ ทหารสี่นายบอกว่าเขามีส่วนรับผิดชอบกับระเบิด 40 ลูกและอ้างว่าเขาเป็นหัวหน้ากลุ่มอาร์เคเค แล้วก็ใช้ไม้กอล์ฟตีเขา เขายังถูกเตะจนตกจากเก้าอี้ ทำให้ศีรษะกระแทกพื้น จากนั้นทหารพูดว่าพวกเขาเองไม่สนุกด้วย และนำตัวเขากลับขึ้นไปบนเก้าอี้และตีด้วยปืนจนกระทั่งกะโหลกศีรษะร้าว ในวันที่สอง เขาถูกต่อยจนพันหัก และถูกตีผม จากนั้นผู้บังคับบัญชาก็นำตัวเขาไปและใช้ปืนเอ็ม 16 ขู่เขา

3.2.4 จังหวัดสงขลา

ในสี่อำเภอของจังหวัดสงขลาซึ่งอยู่ตอนเหนือสุดของพื้นที่ที่มีการก่อความไม่สงบ เป็นพื้นที่ซึ่งมีการประกาศกฎอัยการศึก เราพบว่าเมื่อถูกควบคุมตัวสองคนที่ถูกทรมานหรือทารุณในสองกรณีนี้ที่จังหวัดสงขลา เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2551

ครอบครัวเขาบอกกับแอมเนสตีอินเตอร์เนชันแนลเกี่ยวกับสิ่งที่ชาวสวนยางหนุ่มจากสงขลาต้องเผชิญ ในเดือนกุมภาพันธ์ 2551 กำลังตำรวจและทหารกว่า 40 นายซึ่งส่วนใหญ่เป็นทหารพรานได้ปิดล้อมบ้านของเขาและนำตัวเขาไปที่หน่วยจก.43 ในตอนค่ำ ทหารพรานตีที่ไหล่ขวาของเขาอย่างแรงจนทำให้ยกแขนไม่ได้ จากนั้นก็เตะเขา เอาถุงพลาสติกคลุมศีรษะและใช้ผ้าขหนูเปียก ๆ ฟาดเขา ทหารพรานบอกให้เขาสารภาพว่าเป็นผู้สังหารชาวบ้าน และไม่ยอมให้เขาทำละหมาด การข่มขู่เกิดขึ้นเป็นช่วง ๆ ตลอดทั้งสามวัน

ในทำนองเดียวกัน ครูหนุ่มจากสงขลาบอกกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่าในเดือนกุมภาพันธ์ 2551 กำลังตำรวจและทหารกว่า 100 นาย ซึ่งประกอบด้วยทหารจากหน่วยฉก.43 ทหารพรานและตำรวจ ได้มาจับกุมตัวเขาที่บ้าน เขาปฏิเสธที่จะเซ็นชื่อในแบบฟอร์มยินยอมให้กักขัง แต่ก็ถูกนำตัวไปกักขังที่หน่วย ฉก.43 ในตอนค่ำอยู่ดี ทหารนอกเครื่องแบบสามนาย หรืออาจจะเป็นตำรวจก็ได้ ได้สอบสวนเขาและอนุญาตให้เขาทำละหมาด แต่ต่อมาก็เตะและซ้อมเขาเมื่อเขาให้คำตอบที่ไม่น่าพอใจ มีการถามว่าเขาเกี่ยวข้องกับการยิงและวางระเบิดที่เพิ่งเกิดขึ้นหรือไม่ เมื่อตอบว่าไม่ เขาก็ถูกเตะที่คอสามครั้ง พอเจ้าหน้าที่ตบเข้าที่หูเขาก็ล้มลงไปบนพื้น จากนั้นก็ถูกบังคับให้ลงบนพื้น เจ้าหน้าที่อีกนายหนึ่งมาถึงและขู่ว่าจะฝังเขาทั้งเป็น เจ้าหน้าที่ที่เหลือเตะเขาและยืนปีนให้บอกว่าถ้าหนีได้ก็จะเป็นอิสระ จากนั้นพวกเขาก็บังคับถอดเสื้อผ้าและปล่อยให้เขานั่งเปลือยกายบนพื้นก่อนที่จะเตะและบอกให้เขาถอดกางเกงออก ชายคนหนึ่งเล็งปืนมาที่ศีรษะของเขาและบอกให้เขาสารภาพ ส่วนที่เหลือใช้ผ้าห่มม้วนเป็นแท่งเพื่อตีเขา โดยมีถุงพลาสติกคลุมรอบศีรษะและผูกที่คอ การซ้อมดำเนินต่อไปเป็นเวลาหลายชั่วโมง

4. กรอบกฎหมาย

4.1 การทรมานตามกฎหมายระหว่างประเทศ

กฎหมายระหว่างประเทศมีข้อห้ามการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี อย่างเด็ดขาด ไม่มีสถานการณ์ใดที่อนุญาตให้รัฐสามารถอ้างความชอบธรรม หรืออ้างเป็นเหตุผลเพื่อกระทำการทรมานได้ ข้อห้ามเช่นนี้ปรากฏอย่างชัดเจนในกฎหมายสิทธิมนุษยชน ต่างๆ เช่น ข้อ 7 ของกติกาสากลว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights-ICCPR) ซึ่งประเทศไทยได้ให้ภาคยานุวัติตั้งแต่ปี 2539 อนุสัญญาต่อต้านการทรมานของสหประชาชาติ (UN Convention against Torture - CAT) ซึ่งประเทศไทยให้สัตยาบันรับรองเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2550³³ เสรีภาพจากการทรมานและการปฏิบัติอย่างทารุณโหดร้ายเป็นสิทธิมนุษยชนที่ไม่อาจบั่นทอนได้ ไม่อาจละเมิด หรือถูกจำกัดได้ “แม้ในภาวะฉุกเฉินซึ่งคุกคามความอยู่รอดของชาติ”³⁴ ความเห็นของสาธารณะต่อการใช้การทรมานก็ไม่ส่งผลต่อการชอบด้วยกฎหมายของการทรมาน³⁵

สิทธิดังกล่าวได้รับการรับรองในกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศหลายฉบับ ซึ่งมีผลบังคับใช้แม้ในสถานการณ์สงครามภายนอกและภายในประเทศ (ความขัดแย้งที่ใช้อาวุธ) รวมทั้งอนุสัญญาเจนีวา พ.ศ. 2492 สืบต่อกัน ซึ่งประเทศไทยเป็นรัฐภาคีนับแต่ปี 2498 ตามกฎหมายระหว่างประเทศทั้งสองสาขา รัฐใดที่มีบุคคลที่รับผิดชอบต่อการเกิดการทรมานอยู่ภายใต้เขตอำนาจของตน รัฐนั้นจะต้องฟ้องร้องดำเนินคดีหรือไม่ก็ส่งตัวบุคคลเป็นผู้ร้ายข้ามแดนไปยังรัฐ หรือคณะตุลาการระหว่างประเทศเพื่อทำการฟ้องร้องดำเนินคดี³⁶ หลักฐานใดๆ ที่ได้มาจากการทรมานและการปฏิบัติอย่างทารุณโหดร้ายไม่สามารถใช้ในการดำเนินคดีใดๆ ได้ เว้นแต่จะใช้เป็นหลักฐานผูกมัดบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำการทรมาน³⁷

คำนิยามการทรมานตามข้อ 1(1) ของอนุสัญญาต่อต้านการทรมานระบุถึงองค์ประกอบสำคัญสี่ประการได้แก่

- องค์ประกอบด้านเจตนา การกระทำ (ซึ่งก่อให้เกิดความเจ็บปวดและความทุกข์ทรมาน) นั้นเป็นไปโดยเจตนา
- องค์ประกอบด้านความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานอย่างสาหัส การกระทำที่ทำให้ผู้เสียหายเกิด “ความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานอย่างสาหัส”³⁸ ไม่ว่าทางกายหรือทางจิตใจ
- องค์ประกอบด้านความมุ่งประสงค์ (หรือการเลือกปฏิบัติ)³⁹ การกระทำนั้นกระทำไปเพื่อความมุ่งประสงค์บางประการ คือการได้มาซึ่งข้อมูล การลงโทษ การข่มขู่ และบังคับขู่เข็ญ
- องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของเจ้าพนักงานของรัฐ การกระทำที่เกิดขึ้นโดยหรือด้วยการยุยงของเจ้าพนักงานของรัฐ หรืออย่างน้อยด้วยความยินยอม หรือรู้เห็นเป็นใจของเจ้าพนักงานของรัฐ ในนิยามนี้มีการยกเว้น “ความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานที่เกิดจากหรืออันเป็นผลปรกตจาก หรืออันสืบเนื่องมาจากการลงโทษทั้งปวงที่ชอบด้วยกฎหมาย”

แต่ในกฎหมายระหว่างประเทศ กลับไม่มีการนิยามความหมายของ “การปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี” ไว้อย่างการนิยามการทรมาน อาจจะเพราะไม่ต้องการให้ถูกจำกัดอยู่ในกรอบคิดที่คับแคบ อย่างไรก็ดีตาม จากการปฏิบัติของหน่วยงานติดตามการปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศและในระดับภูมิภาค อาจอธิบายในเชิงลบได้ว่าการกระทำเช่นนี้เป็นการกระทำที่โหดร้าย ที่ไม่มีองค์ประกอบสำคัญครบถ้วนตามนิยามการทรมานที่อธิบายข้างต้น⁴⁰ ดังนั้นสภาพการกักขังที่อาจก่อให้เกิดความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานอย่างสาหัส แต่ปราศจากความมุ่งประสงค์ (หรือการเลือกปฏิบัติ) ในลักษณะตามที่ปรากฏในนิยามการทรมาน ก็ถือว่าเป็นการปฏิบัติที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่

ย่ายีศักดิ์ศรีได้⁴¹ วิธีการสอบปากคำที่ละเมิดสิทธิ ซึ่งมีความมุ่งประสงค์ที่ต้องห้ามอย่างชัดเจน (“การได้มาซึ่ง...ข้อมูลหรือคำสารภาพ”) แต่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานซึ่งไม่อาจถือได้ว่า “สาหัส” ก็ถือได้ว่าเป็นการปฏิบัติที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ายีศักดิ์ศรีได้⁴² สิ่งที่ต้องเน้นอีกประการหนึ่งคือ ตามกฎหมายระหว่างประเทศแล้ว การทรมาน การปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ายีศักดิ์ศรีเป็นสิ่งที่ต้องห้ามในทุกละเวลาและในทุกสถานการณ์ อย่างน้อยการกระทำที่จงใจให้เกิดการปฏิบัติอย่างโหดร้าย อย่างเช่น “การปฏิบัติที่ไร้มนุษยธรรม” ตามกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ⁴³ ก็ถือเป็นอาชญากรรมระหว่างประเทศ

4.2 กฎหมายซึ่งเอื้อต่อการทรมานในภาคใต้ของไทย

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลไม่มีหลักฐานที่ยืนยันได้ชัดเจนว่า หน่วยงานความมั่นคงของไทย กำหนดนโยบายให้ทรมานหรือปฏิบัติอย่างโหดร้ายต่อผู้ถูกควบคุมตัวในระหว่างปฏิบัติหน้าที่เพื่อปราบปรามการก่อความไม่สงบในภาคใต้ และเชื่อว่านโยบายที่มุ่งห้ามการทรมานพร้อมกำหนดบทลงโทษทั้งที่เป็นการสั่งการทางลักษณะอักษรและวาจา เป็นสิ่งที่ทำขึ้นด้วยความประสงค์ดี อย่างไรก็ตาม การทรมานและการปฏิบัติอย่างโหดร้ายยังเกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นผลสำคัญมาจากข้อบัญญัติในกฎอัยการศึกและพรก. สถานการณ์ฉุกเฉิน ที่มีผลบังคับใช้อยู่ในภาคใต้ ข้อกฎหมายเหล่านี้เอื้อให้เกิดการทรมานโดยสร้างสภาพเงื่อนไขที่ทำให้ผู้บังคับบัญชาไม่สามารถตรวจพบการทรมานได้ในช่วงเวลาอันสั้น ทั้งยังมีเงื่อนไขขงดเว้นโทษให้เจ้าหน้าที่ที่กระทำผิด อนุญาตให้มี หรือปฏิเสธที่จะดำเนินการลงโทษการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้น รวมทั้งการทรมานและการปฏิบัติที่โหดร้าย สภาพเงื่อนไขทำให้เกิดการทรมานและการปฏิบัติที่โหดร้ายได้แก่ ระยะเวลาการคุมขังก่อนตั้งข้อกล่าวหาที่ยาวนาน การไม่นำตัวผู้ถูกควบคุมตัวไปปรากฏตัวต่อศาลและผู้พิพากษา การที่ไม่สามารถอุทธรณ์ได้ในเรื่องการออกหมายจับและการขออนุญาตขยายระยะเวลาควบคุมตัว การปฏิเสธคำขอเยี่ยมผู้ถูกควบคุมตัว การใช้酷กลับ และการขาดการตรวจสอบสถานควบคุมตัวอย่างสม่ำเสมอ ปลอดภัยจากการจำกัดควบคุม และอย่างเป็นอิสระ

4.2.1 กฎอัยการศึกและพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548

รัฐบาลไทยประกาศใช้พระราชบัญญัติกฎอัยการศึกในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส ปัตตานี และยะลา และสี่อำเภอของจังหวัดสงขลาเมื่อเดือนมกราคม 2547 และมีการประกาศใช้อีกครั้งภายหลังเหตุการณ์รัฐประหารในเดือนกันยายน 2549 หลังจากที่ยกเลิกประกาศไปเป็นช่วงเวลา 14 เดือน พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินได้ถูกประกาศใช้เมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม 2548 โดยเข้ามาแทนที่กฎอัยการศึกเป็นการชั่วคราว และมีผลบังคับใช้ในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส ปัตตานี และยะลา พรก.ฉบับนี้มีระยะเวลาการบังคับใช้สามเดือน ที่ผ่านมามีการขยายเวลามังคับใช้ 12 ครั้ง ทั้งกฎอัยการศึกและพรก.ในสถานการณ์ฉุกเฉินยังมีผลบังคับใช้จนถึงปัจจุบัน

ตามกฎอัยการศึก หน่วยงานราชการสามารถควบคุมบุคคล “ที่ต้องสงสัย” เพื่อสอบปากคำเป็นเวลาเจ็ดวัน⁴⁴ ตามพรก.สถานการณ์ฉุกเฉิน “เจ้าพนักงานตำรวจ ข้าราชการพลเรือน หรือทหาร” ทุกคน (ซึ่งเรียกว่า “พนักงานเจ้าหน้าที่”)⁴⁵ สามารถควบคุมบุคคลเพื่อเป็นมาตรการป้องกันเป็นระยะเวลาเบื้องต้นได้เจ็ดวัน โดยสามารถขยายระยะเวลาควบคุมตัวได้ทั้งหมดไม่เกิน 30 วัน⁴⁶ ด้วยวิธีการนี้เจ้าหน้าที่จึงมีอำนาจควบคุมบุคคลตามกฎหมายได้สูงสุด 37 วัน อย่างไรก็ตาม มีหลายกรณีที่หน่วยงานผู้ควบคุมตัวเริ่มนับหนึ่งสำหรับช่วงเวลาเจ็ดวันใหม่อีกครั้งโดยการเคลื่อนย้ายผู้ถูกควบคุมตัวไปยังสถานที่ต่างๆ ก่อนครบกำหนดเจ็ดวันแรก เป็นเหตุให้ระยะเวลาควบคุมตัวทั้งหมดยาวนานกว่า 37 วัน พรก.สถานการณ์ฉุกเฉินกำหนดว่าหากต้องการควบคุมตัวต่อไปหลังจากการควบคุมตัวตามระยะเวลาสูงสุด 30 วันสิ้นสุดลง ให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามังคับใช้

ตามกฎอัยการศึก การจับกุมตัวบุคคลสามารถทำได้โดยไม่ต้องมีหมายจับ และไม่ได้กำหนดให้ศาลมีอำนาจทบทวนการออกหมายได้ แต่ในทางตรงข้าม การจับกุมตามพรก.ในสถานการณ์ฉุกเฉินกระทำได้นี้ก็ต่อเมื่อมีหมายมาจากศาลจังหวัด และศาลจะทำหน้าที่พิจารณาการฝากขังในทุกเจ็ดวัน⁴⁷ อย่างไรก็ตามระเบียบซึ่งออกโดยกอ.รมน.ภาค 4 เมื่อเดือนมกราคม 2550 กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า ไม่จำเป็นต้องมีการนำตัวบุคคลผู้ถูกควบคุมตัวไปที่ศาล เว้นแต่ให้มีการ “พิสูจน์” ความจำเป็นที่ต้องขยายระยะเวลาการควบคุมตัว⁴⁸ เนื่องจากมีผู้ถูกควบคุมตัวเพียงไม่กี่คนที่มีความจำเป็นไปยื่นคำร้องคัดค้านคำขอขยายระยะเวลาควบคุมตัวส่วนใหญ่ได้ ทำให้ศาลมักจะอนุมัติตามคำขอ คณะมนตรีสิทธิมนุษยชนสหประชาชาติซึ่งเป็นผู้กำกับดูแลการปฏิบัติตามกติกาสากลว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) แจ้งให้รัฐบาลไทยทราบในปี 2548 ว่า “การควบคุมตัวโดยปราศจากมาตรการตรวจสอบป้องกันขององค์กรภายนอกเกินกว่า 48 ชั่วโมง ควรเป็นสิ่งต้องห้าม”⁴⁹

ข้อ 9 กติกาสากลว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR)

1. บุคคลทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพและความปลอดภัยของร่างกาย บุคคลจะถูกจับกุมหรือควบคุมโดยอำเภอใจมิได้ บุคคลจะถูกลิดรอนเสรีภาพของตนมิได้ ยกเว้นโดยเหตุและโดยเป็นไปตามกระบวนการที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย
2. ในขณะจับกุม บุคคลใดที่ถูกจับกุมจะต้องได้รับแจ้งถึงเหตุผลในการจับกุม และจะต้องได้รับแจ้งถึงข้อหาที่ถูกจับกุมโดยพลัน
3. บุคคลใดที่ถูกจับกุมหรือควบคุมตัวในข้อหาทางอาญา จะต้องถูกนำตัวโดยพลันไปยังศาลหรือเจ้าหน้าที่อื่นที่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะใช้อำนาจทางตุลาการ และจะต้องมีสิทธิได้รับการพิจารณาคดีภายในเวลาอันสมควร หรือได้รับการปล่อยตัวไป มิให้ถือเป็นหลักทั่วไปว่าจะต้องควบคุมบุคคลที่รอการพิจารณาคดี แต่ในการปล่อยตัวอาจกำหนดให้มีการประกันว่าจะมาปรากฏตัวในการพิจารณาคดี ในขั้นตอนอื่นของกระบวนการพิจารณา และจะมาปรากฏตัวเพื่อการบังคับตามคำพิพากษา เมื่อถึงวาระนั้น
4. บุคคลใดที่ถูกลิดรอนเสรีภาพโดยการจับกุมหรือการควบคุม มีสิทธินำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อให้ตัดสินโดยไม่ชักช้าถึงความชอบด้วยกฎหมายของการควบคุมผู้นั้น และหากการควบคุมไม่ชอบด้วยกฎหมายก็ให้ศาลมีคำสั่งปล่อยตัวไป

ศาลจังหวัดระบุว่า ตามทฤษฎีแล้วสามารถนำข้อกล่าวหาว่ามีการทรมานมาใช้ในการพิจารณาว่าจะอนุญาตให้ควบคุมบุคคล (หรือควบคุมตัวต่อไป) หรือไม่ แต่ตามกระบวนการที่เป็นอยู่ ผู้ถูกควบคุมตัวไม่สามารถร้องเรียนกับศาลได้โดยตรง แต่จะต้องยื่นข้อร้องเรียนผ่านตำรวจ กระบวนการดังกล่าวทำให้ผู้ถูกควบคุมตัวต้องยื่นเรื่องร้องเรียนว่ามีการทรมานหรือการปฏิบัติอย่างโหดร้ายอย่างเป็นทางการในขณะที่ถูกควบคุมตัวอยู่ ซึ่งโดยส่วนใหญ่ก็มักเป็นการยื่นข้อร้องเรียนหน่วยงานรัฐที่เป็นผู้ละเมิดสิทธิตนเอง อีกหนทางเดียวที่มีคือการที่ญาติเป็นผู้ร้องเรียนแทน⁵⁰

ทั้งกฎอัยการศึกและพรก.สถานการณ์ฉุกเฉินต่างไม่ห้ามการเข้าเยี่ยมผู้ถูกควบคุมตัว แต่ในบางครั้งมีการปฏิเสธคำขอเข้าเยี่ยม และไม่อนุญาตให้มีการเข้าเยี่ยมในช่วงวันหยุดราชการ (แม้ว่าจะเป็นวันที่สะดวกที่สุดสำหรับผู้ที่มาเยี่ยม) ระเบียบของกอ.รมน.ภาค 4 ซึ่งกำหนดขึ้นเมื่อเดือนมกราคม 2550 ห้ามไม่ให้มีการเข้าเยี่ยมในช่วงสามวันแรกของการควบคุมตัว⁵¹ และแม้ว่าระเบียบดังกล่าวจะถูกยกเลิกไปเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2551 แต่การปฏิบัติก็ยังคงมีความลึกลับ แม้ว่าจะไม่มีระเบียบอย่างชัดเจนที่ปฏิเสธการเข้าถึงทนายความ แต่มีทนายความแจ้งให้แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลทราบว่า ในทางปฏิบัติแล้ว พวกเขามักไม่ได้รับอนุญาตให้เข้าเยี่ยมผู้ถูกควบคุมตัวตามกฎหมายการศึกษหรือพรก.ในสถานการณ์ฉุกเฉิน ในทำนองเดียวกัน

เจ้าหน้าที่ด้านการแพทย์ก็มักไม่สามารถเข้าเยี่ยมผู้ถูกควบคุมตัวได้เป็นปกติ

มาตรา 12 ของพรก.ในสถานการณ์ฉุกเฉิน กำหนดให้ต้องอนุญาตให้ญาติและผู้เข้าเยี่ยมสามารถเข้าถึงรายงานเกี่ยวกับการจับกุมและควบคุมตัว ทั้งนี้เพื่อให้พวกเขาทราบว่า “ผู้ถูกควบคุมตัวอยู่ ณ สถานที่ใดในช่วงเวลาที่มีการควบคุมตัว”⁵² อย่างไรก็ตาม มาตรา 12 ยังกำหนดให้มีการควบคุมบุคคลไว้ “ในสถานที่ที่กำหนดซึ่งไม่ใช่สถานที่ตำรวจ ที่คุมขัง ทัณฑสถาน หรือเรือนจำ”⁵³ ในแถลงการณ์ร่วมที่เสนอต่อที่ประชุมคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนสหประชาชาติเมื่อเดือนมีนาคม 2550 องค์การพัฒนาเอกชนห้าแห่งได้อ้างว่า ระเบียบดังกล่าว “อนุญาตให้มีการควบคุมตัวในสถานที่ซึ่งไม่สามารถติดต่อกับโลกภายนอก” ในช่วงสามวันแรกของการควบคุมตัว⁵⁴

ในปี 2548 หลังจากแสดงข้อกังวลต่อ “รายงานว่ามีการใช้การทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรีต่อผู้ถูกควบคุมตัวโดยเจ้าพนักงานของรัฐ อย่างกว้างขวาง” ในประเทศไทย คณะมนตรีสิทธิมนุษยชนสหประชาชาติมีข้อเสนอแนะว่า

รัฐภาคีควรประกันว่าในทางปฏิบัติจะต้องมีการเข้าถึงที่ปรึกษาตามกฎหมายและแพทย์โดยทันทีโดยไม่มีการขัดขวางภายหลังการจับกุมตัวและระหว่างการควบคุมตัว บุคคลผู้ถูกจับกุมควรมีโอกาสโดยทันทีที่จะแจ้งให้ครอบครัวทราบถึงการจับกุมและสถานที่ควบคุมตัว ควรมีข้อกำหนดให้มีการตรวจร่างกายในช่วงที่เริ่มและในช่วงสิ้นสุดการควบคุมตัว ควรมีข้อกำหนดให้มีการเยี่ยมเยียนโดยทันทีและมีประสิทธิภาพ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ถูกควบคุมตัวสามารถใช้อำนาจตามกฎหมายเพื่อคัดค้านการควบคุมตัว บุคคลใดที่ถูกจับกุมหรือควบคุมตัวตามข้อหาทางอาญาจะต้องถูกนำตัวไปพบผู้พิพากษาโดยทันที รัฐภาคีควรประกันว่าข้อกล่าวหาใด ๆ เกี่ยวกับการทรมาน การปฏิบัติอย่างโหดร้าย การใช้กำลังอย่างไม่เหมาะสมของเจ้าหน้าที่ตำรวจและการเสียชีวิตระหว่างการควบคุมตัว จะต้องได้รับการสอบสวนอย่างถี่ถ้วนและโดยทันที และต้องมีการฟ้องร้องดำเนินคดีต่อผู้มีส่วนรับผิดชอบ และให้จัดให้มีการเยียวยาต่อผู้เสียหายหรือครอบครัว⁵⁵

ตามคำสั่งซึ่งออกโดยกอ.รมน.ภาค 4 ในเดือนมกราคม 2550 เช่นกัน สถานที่ที่กำหนดเพื่อการควบคุมผู้ต้องสงสัยว่าก่อความไม่สงบในภาคใต้มีเพียงสองแห่งได้แก่ ค่ายอิงคยุทธบริหาร จังหวัดปัตตานี และศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตำรวจแห่งชาติส่วนหน้า (สปก.ตร.สน.) จังหวัดยะลา⁵⁶ แต่มีสิ่งที่ดีเหมือนจะตรงข้ามกับข้อห้ามตามมาตรา 12 เกี่ยวกับการใช้สถานที่ตำรวจเป็นสถานที่ควบคุมตัว เนื่องจากมีรายงานระบุว่ามีการใช้สถานที่ควบคุมตัวอย่างไม่เป็นทางการอีก 21 แห่ง โดย 11 แห่งเป็นสถานที่ที่ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งที่เป็นผู้เสียหาย (หรือพยาน หรือญาติ) ระบุต่อแอมเนสตี้อินเตอร์เนชันแนลว่า เคยถูกควบคุมตัวหรือยังคงถูกควบคุมตัวอยู่

สถานที่เหล่านี้ได้แก่ ค่ายปิเหล็ง ค่ายฉก.วัดสวนธรรม (จนถึงกลางปี 2551) ค่ายจุฬาภรณ์ สถานที่ตำรวจหรือเสาะ ในจังหวัดนราธิวาส ฉก.ปัตตานี 24 วัดช้างให้ หน่วยทหารที่ปะการือซง ค่ายเขื่อนบางลาง ศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตำรวจแห่งชาติส่วนหน้า (สปก.ตร.สน.) ค่ายวัดหลักเมือง สถานที่ตำรวจภูธรหนองจิก ในจังหวัดปัตตานี ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค 9 ฉก. 11 ค่ายทหารพรานเขื่อนบางลาง ค่ายฉก. 39 (นับแต่กลางปี 2551) ค่ายทหารพราน 41 ในจังหวัดยะลา ค่ายรัตนพล หน่วยเฉพาะกิจตำรวจตระเวนชายแดนที่ 43 ในจังหวัดสงขลา ค่ายเขตอุดมศักดิ์ในจังหวัดชุมพร ค่ายรัตนรังสรรค์ในจังหวัดระนอง และค่ายวิภาวดีรังสิตในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนสหประชาชาติได้ชี้ถึงความสำคัญที่จะต้องมีสถานที่ควบคุมตัวอย่างเป็นทางการ ไว้ในข้อเสนอแนะทั่วไป (General Comment) ว่าด้วยการห้ามการทรมานและการปฏิบัติอย่างโหดร้ายตามกติกาสากลว่าด้วยสิทธิพลเรือนและสิทธิทางการเมือง (ICCPR)⁵⁷ ในเดือนกันยายน 2550 แพทย์ที่โรงพยาบาลรัฐในสามจังหวัด (ไม่รวมสงขลา) ร้องเรียนว่า ภาพลักษณ์ความเป็นกลางของพวกตนเสียหายอย่างรุนแรง เนื่องจากกองกำลังฝ่ายความมั่นคงได้ใช้สถานือนามัยเป็นที่ควบคุมตัวบุคคลชั่วคราว⁵⁸

ระเบียบซึ่งออกโดยก.รณ.ภาค 4 ในเดือนมกราคม 2550 ประกอบด้วยข้อกำหนดที่ห้ามการปฏิบัติอย่างโหดร้ายต่อผู้ถูกควบคุมตัว “...ทั้งนี้ให้หลีกเลี่ยงการกระทำรุนแรงใด ๆ ที่จะก่อให้เกิดผลเสียร้ายอื่น ๆ ตามมา” และ “ในระหว่างการควบคุมจะต้องไม่ใส่กุญแจมือ ล่ามโซ่ตรวน ชังในกรงขัง นำเคลื่อนย้ายในพาหนะที่จัดทำเป็นกรงขัง หรือกระทำการอื่นใดที่รุนแรง”⁵⁹ ทั้งยังกำหนดอย่างชัดเจนว่า ต้องมีการนำอาหารที่เหมาะสมและสอดคล้องกับหลักศาสนามาให้กับผู้ถูกควบคุมตัว และจะต้องให้การรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย⁶⁰ แต่จากข้อค้นพบของแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ข้อกำหนดเหล่านี้มักไม่ได้รับการปฏิบัติตาม

ข้อ 10 กติกาสากลว่าด้วยสิทธิพลเรือนและสิทธิทางการเมือง (ICCPR)

1. บุคคลทั้งปวงที่ถูกกีดรอนเสรีภาพต้องได้รับการปฏิบัติด้วยความมีมนุษยธรรม และความเคารพในศักดิ์ศรี แต่กำเนิดแห่งความเป็นมนุษย์

นอกจากนั้นมาตรา 17 ของพรก.ในสถานการณ์ฉุกเฉินยังกำหนดอย่างชัดเจนว่าพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่ตามพรก.ไม่ต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่ง ทางอาญา หรือทางวินัย ในกรณีที่เป็นการกระทำที่สุจริต ไม่เลือกปฏิบัติและไม่เกินสมควรแก่เหตุ หรือไม่เกินกว่ากรณีจำเป็น⁶¹ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลมีข้อกังวลอย่างลึกซึ้งว่า ข้อบัญญัติดังกล่าวได้ถูกใช้ทั้งโดยทางตรงหรือทางอ้อมเพื่อเป็นการนิรโทษกรรมโดยรวมต่อเจ้าหน้าที่ซึ่งทำการทรมานหรือปฏิบัติอย่างโหดร้ายต่อผู้ถูกควบคุมตัวในภาคใต้ของไทย ข้อกังวลนี้จะเป็นจริงยิ่งขึ้นจากข้อมูลที่ว่า จนถึงปัจจุบันยังไม่มีมีการฟ้องดำเนินคดีจนเสร็จสิ้นกระบวนการต่อบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าทำการทรมานหรือปฏิบัติอย่างโหดร้ายต่อผู้ถูกควบคุมตัวในระหว่างการปราบปรามการก่อความไม่สงบในภาคใต้ของไทยเลย

ทั้งสถานที่ควบคุมตัวอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการต่างไม่ได้รับการตรวจสอบโดยหน่วยงานอิสระอย่างสม่ำเสมอ แม้ว่าคณะกรรมการด้านความรุนแรงในภาคใต้ที่แต่งตั้งโดยสภานิติบัญญัติแห่งชาติซึ่งเกิดขึ้นจากรัฐบาลทหาร จะได้เข้าเยี่ยมสถานที่ควบคุมตัวหลายแห่งตั้งแต่ช่วงปลายเดือนกันยายน 2549 จนถึงต้นปี 2551 แต่ก็เป็นการเข้าเยี่ยมเพื่อสอบสวนกรณีข้อร้องเรียนการทรมานที่เกิดขึ้นเป็นครั้งคราว ในทำนองเดียวกัน คณะอนุกรรมการต่อต้านการทรมานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้เข้าเยี่ยมสถานที่ควบคุมตัวอย่างเป็นทางการสองแห่งในปี 2550 แต่ก็เป็นการเข้าเยี่ยมเนื่องจากการร้องเรียนของผู้ถูกควบคุมตัว ในขณะที่ก.รณ.ภาค 4 ปฏิเสธคำขอเข้าเยี่ยมทั้งหมดในปี 2551 เจ้าหน้าที่ทหารหลายคนแจ้งกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า ครอบครัวหรือผู้นำชุมชนหรือผู้นำทางศาสนาสามารถเข้าเยี่ยมผู้ถูกควบคุมตัวได้ และสามารถอยู่ร่วมในระหว่างการสอบปากคำได้ แต่จากข้อมูลเบื้องต้นที่สำรวจทั้งข้อมูลโดยตรงและจากเอกสารชั้นสอง ไม่พบข้อมูลใดสนับสนุนคำกล่าวอ้างดังกล่าว

คณะกรรมการกาชาดสากล (International Committee of the Red Cross-ICRC) ซึ่งมีอำนาจสำคัญในการตรวจสอบสถานที่ควบคุมตัว มีอำนาจในการเข้าถึงทัณฑสถานและเรือนจำในภาคใต้ได้เฉพาะกรณีที่ เป็นไปตามระเบียบยุติธรรมทางอาญาที่เกิดขึ้นก่อนหน้า/กรณีที่มิใช่ภายใต้สถานการณ์ฉุกเฉิน ในขณะที่ผู้ที่เคยถูกควบคุมตัวอยู่ที่ทัณฑสถานหลังสิ้นสุดเวลาควบคุมตัว 37 วันและในบางกรณีหลังจากที่ถูกทรมานหรือ

ปฏิบัติอย่างโหดร้าย บุคคลเหล่านี้จะไม่ได้รับการเข้าเยี่ยมจากคณะกรรมการกาชาดสากล จนกระทั่งช่วงเวลาที่สำคัญนั้นผ่านไป

ข้อ 2 อนุสัญญาต่อต้านการทรมานกำหนดว่า

1. ให้รัฐภาคีแต่ละรัฐดำเนินมาตรการต่าง ๆ ทางนิติบัญญัติ ทางบริหาร ทางตุลาการหรือมาตรการอื่น ๆ ที่มีประสิทธิภาพเพื่อป้องกันมิให้เกิดการกระทำการทรมานในอาณาเขตใดซึ่งอยู่ภายใต้เขตอำนาจรัฐของตน
2. ไม่มีพฤติการณ์พิเศษใด ไม่ว่าจะเป็นภาวะสงคราม หรือสภาพคุกคามที่จะเกิดสงคราม การขาดเสถียรภาพทางการเมืองภายในประเทศ หรือสภาวะฉุกเฉินสาธารณะอื่นใดที่ยกขึ้นมาเป็นข้ออ้างที่มีเหตุผลสำหรับการทรมานได้
3. คำสั่งจากผู้บังคับบัญชาหรือจากทางการ ไม่สามารถยกขึ้นเป็นข้ออ้างที่มีเหตุผลสำหรับการทรมานได้

4.2.2 พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551

พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 ผ่านการรับรองของสภานิติบัญญัติแห่งชาติเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2550 และมีผลบังคับใช้ในเดือนกุมภาพันธ์ 2551 นอกจากจะกำหนดกรอบกฎหมายใหม่สำหรับกอ.รมน.แล้ว การกำหนดให้โครงสร้างการบังคับบัญชาและกำลังพลอยู่ภายใต้โครงสร้างของกอ.รมน. ทำให้ส่งผลกระทบที่สืบสนและคลุมเครือต่อการปราบปรามการก่อความไม่สงบในภาคใต้ สิ่งที่ขัดแย้งกับการบังคับใช้กฎหมายได้แก่ข้อบัญญัติที่กำหนดว่า พรบ.ฉบับนี้จะมีผลบังคับใช้ “ในกรณีที่เกิดเหตุการก่อการร้ายอันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร แต่ยังไม่มีความจำเป็นต้องประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน” (ตัวเอนโดยผู้เขียน)⁶² เนื่องจากพรก.ในสถานการณ์ฉุกเฉินมีผลบังคับใช้จังหวัดภาคใต้ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2548 เป็นเหตุให้พรบ.ความมั่นคงฯ จึงยังไม่มีผลบังคับใช้ในตอนนั้น นอกจากนั้นเจ้าหน้าที่ระดับสูงของกอ.รมน.ภาค 4 แจ้งกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า ในทัศนะของเขา อย่างน้อยต้องมีการยกเลิกกฎอัยการศึกและพรก.สถานการณ์ฉุกเฉินเสียก่อน จึงจะสามารถบังคับใช้พรบ.ความมั่นคงฯ ในภาคใต้ได้

อย่างไรก็ตาม มาตรา 21 กำหนดให้มีศูนย์ฝึกอบรมตามความสมัครใจเป็นเวลาหกเดือน เพื่อให้ผู้ถูกควบคุมตัวที่ถูกตั้งข้อหาและอาจถูกลงโทษต่อความผิดทางอาญาเลือกเข้าฝึกอบรมแทนการรับโทษ⁶³ ศูนย์ฝึกอบรมลักษณะดังกล่าวเกิดขึ้นตั้งแต่ปี 2548 ในภาคใต้ แต่ในปี 2550 ศาลมีคำสั่งว่าการเข้าฝึกอบรมในลักษณะเช่นนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมายหากไม่เป็นไปโดยความสมัครใจอย่างแท้จริง นอกจากนั้นมาตรา 25 ของพรบ.ความมั่นคงฯ ยังระบุไว้ว่า ทั้งศอ.บต.และกองบัญชาการผสมพลเรือน ตำรวจ ทหาร (พตท.) เป็น “ศูนย์อำนาจการหรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่น” ซึ่งตามมาตรา 17 ของพรบ.กำหนดให้ “ปฏิบัติการกิจอย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลายอย่างเป็นการเฉพาะก็ได้” ไม่ชัดเจนบทบัญญัตินี้เพียงแต่สะท้อนโครงสร้างการบังคับบัญชาและการปฏิบัติหน้าที่ภายใต้กอ.รมน.ในปัจจุบัน หรือเป็นสิ่งที่ขัดขวางการบังคับใช้พรบ.ความมั่นคงฯ กันแน่

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลมีข้อกังวลต่อแนวโน้มที่จะนำพรบ.ความมั่นคงฯ มาใช้เพื่อสนับสนุนการปราบปรามการก่อความไม่สงบในภาคใต้ของกอ.รมน. เนื่องจากมีเนื้อหาที่ค่อนข้างคลุมเครือและให้อำนาจกว้างขวาง ซึ่งจะเป็นเหตุให้เกิดการทรมานหรือการปฏิบัติอย่างโหดร้ายได้ “...กอ.รมน.มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้ (1) ป้องกัน ปราบปราม ระงับ ยับยั้ง และแก้ไขหรือบรรเทาเหตุการณ์ที่กระทบต่อความมั่นคง

ภายในราชอาณาจักร⁶⁴ นอกจากนั้นพรบ.ความมั่นคงฯ ยังประกอบด้วยข้อบัญญัติที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลซึ่งรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย รวมทั้งมาตรา 32 ว่าด้วยการห้ามการทรมาน⁶⁵

4.3 รัฐบาลไทยกับกองกำลังฝ่ายความมั่นคง

4.3.1 โครงสร้างการบังคับบัญชาและกำลังพล

ประมาณร้อยละ 45 ของกำลังพลทั้งหมดของกองทัพบกประจำการอยู่ที่จังหวัดภาคใต้สี่จังหวัด นอกจากกำลังพลของสำนักงานตำรวจแห่งชาติซึ่งปฏิบัติหน้าที่ปราบปรามการก่อความไม่สงบอย่างเป็นอิสระในภาคใต้แล้ว ตำรวจตระเวนชายแดนซึ่งประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ทหาร ตำรวจ พลเรือน และทหารพราน ซึ่งมาจากทั้งหน่วยงานที่เป็นทหารและพลเรือนก็ปฏิบัติการภายใต้โครงสร้างของกอ.รมน. นายกรัฐมนตรีมีฐานะเป็นผู้อำนวยการกอ.รมน. ซึ่งเป็นองค์กรที่ตั้งขึ้นเมื่อปลายคริสต์ทศวรรษ 1960 และในเวลาต่อมาได้มีการออกกฎหมายกำหนดให้เป็นองค์กรเฉพาะโดยพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 รองผู้อำนวยการและเลขาธิการกอ.รมน. ได้แก่ ผู้ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกและเสนาธิการทหารบกตามลำดับ ทว่า ในปี 2551 นายกรัฐมนตรีในขณะนั้นคือนายสมักร สุนทรเวช ได้แต่งตั้งพลเอกอนุพงษ์ เผ่าจินดา ผู้บัญชาการทหารบกให้เป็นผู้บังคับบัญชากอ.รมน. ในนามของนายกรัฐมนตรี กอ.รมน.อยู่ใต้การกำกับดูแลและบริหารของคณะกรรมการอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร⁶⁶ และคณะรัฐมนตรี เลขาธิการกอ.รมน. (ปัจจุบันคือพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา) รับผิดชอบการบริหารและจัดการกิจการใด ๆ ของกอ.รมน.รวมทั้งศอ.บต. พตท.และกอ.รมน.ภาค⁶⁷ แต่ละกอ.รมน.ภาคจะอยู่ภายใต้การบริหารของแม่ทัพภาค ซึ่งก็จะดำรงตำแหน่งเป็นผู้บังคับบัญชาของกอ.รมน.จังหวัดด้วย

กองทัพบกของไทยแบ่งออกเป็นสี่ภาคได้แก่ กองทัพภาคที่ 1 ดูแลภาคตะวันตกและภาคกลาง กองทัพภาคที่ 2 ดูแลภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กองทัพภาคที่ 3 ดูแลภาคเหนือและตะวันตกเฉียงเหนือ และกองทัพภาคที่ 4 ดูแลภาคใต้ พลโทพิเชษฐ วิสัยจร เป็นแม่ทัพภาคที่ 4 คนปัจจุบัน ซึ่งประกอบด้วยกองพลทหารราบที่ 5 และกรมทหารราบที่ 15 และกอ.รมน.ภาค 4

อย่างไรก็ตาม เพื่อรับมือกับความรุนแรงที่เพิ่มขึ้นในภาคใต้ มีการจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะกิจสี่หน่วย โดยอยู่ใต้การบังคับบัญชาของรองแม่ทัพภาคทั้งสี่ภาค กองทัพภาคที่ 1 ดูแลหน่วยเฉพาะกิจที่นครราชสีมา กองทัพภาคที่ 2 ดูแลหน่วยเฉพาะกิจที่ปัตตานี กองทัพภาคที่ 3 ดูแลหน่วยเฉพาะกิจที่ยะลา และกองทัพภาคที่ 4 ดูแลหน่วยเฉพาะกิจที่สงขลา แต่ละผู้บัญชาการหน่วยเฉพาะกิจ รวมทั้งผู้ว่าราชการจังหวัดจะดูแลการปฏิบัติงานด้านความมั่นคงในจังหวัดซึ่งเป็นที่ตั้งของหน่วยเฉพาะกิจดังกล่าว แต่ละหน่วยเฉพาะกิจจะมีรองผู้บัญชาการสองคน เป็นตำรวจหนึ่งคนและเป็นเจ้าหน้าที่จากสำนักงานบริหารจังหวัดอีกหนึ่งคน

มีรายงานถึงแผนการที่จะกำหนดให้กองพลทหารราบที่ 15 ซึ่งมีศูนย์บัญชาการที่จังหวัดปัตตานี ทำหน้าที่บริหารงานเพื่อต่อสู้กับการก่อความไม่สงบในปี 2552 โดยจะเป็นหน่วยงานที่ดูแลหน่วยเฉพาะกิจที่อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของกองทัพภาคที่ 1, 2 และ 3 ในขณะที่กองทัพภาคที่ 4 จะยังคงมีหน่วยเฉพาะกิจอยู่ที่จังหวัดสงขลา

4.3.2 ทำที่และการปฏิบัติของทางการ

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลได้พบกับเจ้าหน้าที่ 13 คนจากรัฐบาลไทยและกองกำลังฝ่ายความมั่นคงในภาคใต้ ทุกคนต่างขอให้อ้างถึงเฉพาะตำแหน่งและหน่วยงานเท่านั้น เจ้าหน้าที่ทั้ง 13 นายระบุตรงกันว่าไม่มีนโยบายให้มีการทรมานหรือการปฏิบัติอย่างโหดร้ายต่อผู้ถูกควบคุมตัวในปฏิบัติการปราบปรามการก่อความไม่สงบ และอธิบายว่าที่จริงมีนโยบายที่จะป้องกันและลดโทษการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเช่นนั้น เจ้าหน้าที่บางรายอธิบายถึงนโยบายและการหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้า ซึ่งเป็นแนวทางการปฏิบัติของรัฐบาลและกองกำลังฝ่ายความมั่นคงในการยุติการก่อความไม่สงบ อย่างไรก็ตาม ยกเว้นเจ้าหน้าที่ระดับสูงของ

หน่วยทหารพรานสองนาย เจ้าหน้าที่รายอื่นทุกนายต่างระบุหรือยอมรับว่าในบางครั้งก็เกิดการทรมานและการปฏิบัติอย่างโหดร้ายขึ้น

เจ้าหน้าที่ระดับสูงของกองพลทหารราบที่ 15 และหน่วยงานพตท.ภายใต้กอ.รมน.ที่จังหวัดยะลา บอกกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า แม้จะไม่มียุทธศาสตร์ให้ทรมานหรือปฏิบัติอย่างโหดร้ายต่อผู้ถูกควบคุมตัว แต่ในอดีตเจ้าหน้าที่ก็เคยทรมานผู้ถูกควบคุมตัว เนื่องจากพวกเขามีข้อมูลเกี่ยวกับการก่อความไม่สงบ น้อยมาก การทรมานผู้ถูกควบคุมตัวจึงเป็นไปเพื่อให้ได้ข้อมูลและคำรับสารภาพ เขาระบุว่าสถานการณ์ของการทรมานหรือปฏิบัติอย่างโหดร้ายในปัจจุบันดีขึ้น เนื่องจากเจ้าหน้าที่ได้เรียนรู้ความผิดพลาดจากเหตุการณ์ที่มีสยิดกรือเซะและอำเภอดากไป และจากการเสียชีวิตระหว่างการควบคุมตัวของอิหม่ามยะผา กาเซ็ง (ซึ่งน่าจะเกิดจากการทรมาน) ที่จังหวัดนราธิวาส

เจ้าหน้าที่คนเดียวกันกล่าวว่า เป็นเวลาเกือบสองปีมาแล้วที่มีสามช่องทางที่ผู้เสียหายจากการทรมานสามารถร้องเรียนได้ ได้แก่ 1) การโทรศัพท์ไปที่หมายเลข “1341” 2) เขียนจดหมายส่งไปยังที่อยู่ซึ่งตีพิมพ์ตามสื่อมวลชน และ/หรือ 3) เดินทางมาร้องเรียนที่ค่ายสิรินธรในจังหวัดปัตตานี เขาบอกว่า ปัจจุบันมีกรณีที่เจ้าหน้าที่ถูกฟ้องร้องดำเนินคดีในข้อหาการทรมาน โดยยกตัวอย่างคดีของอิหม่ามยะผา ที่ยังดำเนินอยู่เพียงแต่คนในท้องถิ่นไม่ทราบเรื่องนี้ และเป็นเหตุให้รู้สึกโกรธที่ผู้กระทำผิดลอยนวลและกระบวนการยุติธรรมเชื่องช้า ในกรณีอื่น ๆ เจ้าหน้าที่ระดับสูงเลือกที่จะส่งย้ายผู้กระทำผิดไปยังหน่วยงานอื่น ซึ่งในความเห็นของเขาแล้วไม่ได้ช่วยให้เกิดการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นธรรม เจ้าหน้าที่คนดังกล่าวยอมรับว่า การทรมานหรือปฏิบัติอย่างโหดร้ายยังดำเนินต่อไป แต่ระบุว่าเจ้าหน้าที่เองก็พยายามที่จะทำอย่างลับ ๆ เพราะมีข้อห้ามอย่างเป็นทางการ และชาวบ้านในท้องถิ่นก็สามารถล่วงรู้และเผยแพร่ข่าวออกไป ส่วนเรื่องทหารพรานนั้น เจ้าหน้าที่ระดับสูงกล่าวว่าทหารเหล่านี้จะปฏิบัติหน้าที่ดีขึ้นถ้ามีการอบรมให้ก่อนส่งไปประจำการ

ผู้ที่ให้ความเห็นคล้ายคลึงกันได้แก่ผู้แทนระดับสูงจากสำนักงานจังหวัดในภาคใต้แห่งหนึ่ง ซึ่งบอกกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า ทหารพรานมีพฤติกรรมดีขึ้น เนื่องจากได้รับการอบรมก่อนถูกส่งตัวมาประจำการ

เจ้าหน้าที่ระดับสูงของหน่วยฉก. 15 บอกกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า ทหารจะทรมานหรือปฏิบัติอย่างโหดร้ายต่อผู้ถูกควบคุมตัวที่พยายามหลบหนีเท่านั้น เขาระบุว่าข้อร้องเรียนว่ามีการทรมานมักเป็นเรื่องไม่จริง และบางครั้งก็เป็นการตั้งใจโกหก มีนักศึกษาหลายคนที่ร้องเรียนกับสื่อว่าเพื่อนของพวกเขาถูกทรมานระหว่างถูกควบคุมตัว ก็ทำไปเพื่อเรียกร้องความสนใจจากองค์กรพัฒนาเอกชน แต่สุดท้ายก็พบว่าไม่เป็นความจริง

เจ้าหน้าที่ระดับสูงสองนายจากพตท.บอกกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า ไม่มีนโยบายให้ทรมานหรือปฏิบัติอย่างโหดร้ายต่อผู้ถูกควบคุมตัว แต่ก็ได้รับคำร้องทุกข์เกี่ยวกับการทรมานที่เกิดขึ้นโดยเฉพาะที่ค่ายอิงคยุทธบริหาร พวกเขาบอกว่าพตท.มีแนวทางการปฏิบัติต่อผู้ถูกควบคุมตัวที่ห้ามการทรมานอย่างชัดเจน และหน่วยงานพลเรือนภายใต้พตท.ทำหน้าที่ตรวจสอบสถานควบคุมตัวเพื่อให้มีการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ สมาชิกของกลุ่มประชาสังคมและผู้พิพากษาและอัยการที่ได้รับอนุญาตให้เข้าตรวจเยี่ยมสถานควบคุมตัวหากต้องการ โดยเฉพาะที่ค่ายอิงคยุทธบริหาร เจ้าหน้าที่ของพตท.ระบุว่า การทรมานหรือการปฏิบัติอย่างโหดร้ายต่อผู้ถูกควบคุมตัวไม่ใช่สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อพวกเขาเลย แต่เป็นประโยชน์ต่อการก่อความไม่สงบ และทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐและหน่วยงานความมั่นคงอับอายเท่านั้นเอง

เจ้าหน้าที่ระดับสูงของตำรวจตระเวนชายแดนในภาคใต้บอกกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า การทรมานหรือปฏิบัติอย่างโหดร้ายต่อผู้ถูกควบคุมตัวเป็นสิ่งที่เคยเกิดขึ้นในอดีตแต่ยุติไปแล้วเนื่องจากมีระเบียบที่ห้ามไว้ และปัจจุบันมีการใช้เทคนิคด้านนิติวิทยาศาสตร์มากขึ้นในภาคใต้เพื่อรวบรวมหลักฐาน ที่ผ่านมادتชด.ต้องทรมานบุคคลเพราะต้องการคำสารภาพ เขายังระบุว่า การก่อความไม่สงบระลอกใหม่ที่เกิดขึ้นในปี

2547 เป็นเรื่องที่สร้างความประหลาดใจให้กับหน่วยงานด้านความมั่นคง และมีการสลับเปลี่ยนหมุนเวียนกองกำลังบ่อยครั้งเกินไปจนไม่อาจสร้างความคุ้นเคยกับความอันตรายและรับมือกับความเจ็บปวดที่เกิดขึ้นได้ สภาพการณ์เหล่านี้ส่งผลให้พวกเขาทรمانหรือปฏิบัติอย่างโหดร้ายกับผู้ถูกควบคุมตัว หลังจากนั้น งานด้านข่าวกรองก็ดีขึ้น กองกำลังฝ่ายความมั่นคงก็ประจำอยู่ในพื้นที่นานขึ้น เขายกข้ออ้างว่า การทรمانเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดผลด้านลบ และทำให้ฝ่ายก่อความไม่สงบเข้มแข็งขึ้น

เจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการของหน่วยจก.ที่จังหวัดยะลาบอกกับแอมเนสตีอินเตอร์เนชันแนลว่า เนื่องจากนโยบายที่ได้รับจากพตท. พวกเขาไม่ได้รับอนุญาตให้ทรمانหรือปฏิบัติอย่างโหดร้ายต่อผู้ถูกควบคุมตัว มีเจ้าหน้าที่อาวุโสไปตรวจเยี่ยมหน่วยจก.เดือนละครั้งเพื่อพูดคุยเกี่ยวกับประเด็นสิทธิมนุษยชน และเดือนให้พวกเขาทราบว่าผู้ที่ละเมิดสิทธิจะถูกลงโทษ ทว่าที่ผ่านมาพวกเขาไม่ได้รับคำร้องเรียนเลย เป็นเหตุให้ไม่มีเจ้าหน้าที่ถูกลงโทษ นอกจากนี้กระทรวงต่างประเทศยังเข้ามาจัดอบรมให้ อย่างเช่นการอบรมเมื่อเร็วๆ นี้ที่ค่ายสิรินธร จังหวัดปัตตานีในเดือนตุลาคม 2551 โดยมีการให้แนวปฏิบัติที่เป็นทั้งทางวาจาและลายลักษณ์อักษร เจ้าหน้าที่บอกว่าพวกเขาได้เชิญให้สมาชิกในครอบครัวหรือผู้ใหญ่บ้านมาอยู่ร่วมในการสอบปากคำด้วย และให้มีแพทย์เข้ามาตรวจรักษา ทั้งนี้เพื่อประกันไม่ให้เกิดการทรمانหรือปฏิบัติอย่างโหดร้าย

เจ้าหน้าที่ระดับสูงของกอ.รมน.ภาค 4 บอกกับแอมเนสตีอินเตอร์เนชันแนลว่า ไม่มีนโยบายให้ทรمانผู้ถูกควบคุมตัวหรือปฏิบัติอย่างโหดร้าย และอันที่จริงมีนโยบายที่ห้ามการทรمان เขาระบุว่าสถานควบคุมตัวแต่ละแห่งจะมีหมายเลขโทรศัพท์เพื่อให้ผู้ถูกควบคุมตัวสามารถโทรศัพท์ไปร้องเรียนได้ ในขณะที่เจ้าหน้าที่ระดับสูงก็ได้ให้เบอร์โทรศัพท์มือถือของตนกับผู้ถูกควบคุมตัวไว้ด้วยจุดประสงค์เดียวกัน ญาติหรือผู้นำชุมชนหรือผู้นำศาสนาจะได้รับอนุญาตให้เข้าร่วมในการสอบปากคำ เพื่อประกันไม่ให้เกิดการทรمانและการปฏิบัติอย่างโหดร้ายขึ้น แต่เขายอมรับว่าสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อผ่านสามวันแรกของการควบคุมตัวไปแล้ว เจ้าหน้าที่คนดังกล่าวระบุว่าที่ผ่านมามีข้อร้องเรียนจำนวนหนึ่งเกี่ยวกับการปฏิบัติอย่างโหดร้าย และก็มีคำสั่งให้ดำเนินการสอบสวน ในกรณีที่มีเหตุผลเชื่อได้ว่าคำร้องเรียนเป็นจริง จะมีการลงโทษผู้กระทำผิดทั้งตามระเบียบภายในและ/หรือผ่านระบบศาล อย่างไรก็ตาม แอมเนสตีอินเตอร์เนชันแนลไม่สามารถตรวจสอบได้ว่ามีกระบวนการดังกล่าวที่เกิดขึ้นจนประสบความสำเร็จหรือไม่

เจ้าหน้าที่ระดับสูงสองนายซึ่งดูแลหน่วยทหารพรานในภาคใต้บอกกับแอมเนสตีอินเตอร์เนชันแนลว่า การทรمانหรือปฏิบัติอย่างโหดร้ายเป็นสิ่งที่ไม่อาจกระทำได้ และผู้ถูกควบคุมตัวสามารถร้องเรียนได้ถ้าเกิดเหตุการณ์ดังกล่าวขึ้น ถ้ามีพยานหลักฐานว่าคำร้องเรียนเป็นจริง จะมีการลงโทษทหารพรานรายดังกล่าว อย่างไรก็ตาม เนื่องจากทหารพรานมักเป็นคนที่มาจากในหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่บอกว่าจึงเป็นเหตุให้ผู้ถูกควบคุมตัวไม่ค่อยกล้าจะร้องเรียนเนื่องจากจะเป็นการกล่าวหาเพื่อนบ้านตนเอง และอาจทำให้ถูกแก้แค้นได้ เจ้าหน้าที่บอกว่าเสียงสะท้อนที่พวกเขาได้รับจากผู้ถูกควบคุมตัวและชาวบ้านมักเป็นไปในทางที่ดี

ท้ายสุด เจ้าหน้าที่ระดับสูงของกรมพระธรรมนูญ กระทรวงกลาโหม ซึ่งเป็นสำนักงานอยู่ที่กรุงเทพฯ บอกกับแอมเนสตีอินเตอร์เนชันแนลว่า บางครั้งทหารก็ทรمانหรือปฏิบัติอย่างโหดร้ายต่อผู้ถูกควบคุมตัว เนื่องจากต้องการแก้แค้นหรืออยู่ภายใต้แรงกดดัน กรมพระธรรมนูญเป็นหน่วยงานจัดอบรมด้านสิทธิมนุษยชน หลักนิติธรรม และกฎการใช้กำลังให้กับทหารหน่วยต่าง ๆ ก่อนที่จะถูกส่งไปประจำการที่ภาคใต้ตามคำร้องขอของหน่วยงานนั้นๆ การอบรมครอบคลุมถึงข้อห้ามการทรمانหรือการปฏิบัติอย่างโหดร้าย เขาระบุว่าผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดจะถูกไต่สวนดำเนินคดีตามสังกัดของคนนั้น ถ้ากรณีผู้ละเมิดประกอบด้วยทั้งเจ้าหน้าที่ทหารและพลเรือน ก็จะต้องขึ้นศาลพลเรือน แต่ถ้าเป็นทหารอย่างเดียว ก็จะขึ้นศาลทหาร ตามข้อมูลของเจ้าหน้าที่คนดังกล่าว จนถึงปัจจุบันยังไม่มีกรณีไต่สวนคดีต่อนายทหารในภาคใต้ที่ทำหน้าที่ปราบปรามการก่อความไม่สงบโดยศาลทหารเลย

5. บทสรุป

โดยคำนึงถึงคำยืนยันของคณะกรรมการการต่อต้านการทรมานแห่งสหประชาชาติที่ว่า “การทรมานอาจมีลักษณะที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบได้ โดยไม่ได้เกิดจากความตั้งใจโดยตรงของรัฐบาลก็ได้” และที่ว่า “การที่มีการทรมานอยู่อาจจะชี้ให้เห็นถึงช่องว่างระหว่างนโยบายที่กำหนดโดยรัฐบาลกลางกับการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ในท้องถิ่น” แอมเนสตี้อินเตอร์เนชันแนลสรุปได้ว่า การทรมานหรือปฏิบัติอย่างโหดร้ายเป็นสิ่งที่ถูกกระทำอยู่อย่างเป็นระบบต่อผู้ต้องสงสัยว่าก่อความไม่สงบในจังหวัดภาคใต้ของไทย และผู้กระทำการทรมานก็มักปลอดภัยจากการรับผิดชอบ แอมเนสตี้อินเตอร์เนชันแนลยอมรับว่า รัฐบาลไทยได้มีการดำเนินการที่สำคัญบางประการเพื่อต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติอย่างโหดร้ายในจังหวัดภาคใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนับแต่มีการให้สัตยาบันรับรองอนุสัญญาต่อต้านการทรมานของสหประชาชาติเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2550 งานวิจัยขององค์กรฯ ไม่ได้พบข้อบ่งชี้ว่ามีนโยบายอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรหรือทางวาจาอย่างชัดเจนให้มีการทรมานหรือปฏิบัติอย่างโหดร้ายต่อผู้ถูกควบคุมตัวในระหว่างการปราบปรามการก่อความไม่สงบ และเชื่อว่าเจ้าพนักงานของรัฐที่ให้ข้อมูลกับเจ้าหน้าที่ขององค์กรฯ ว่าไม่มีนโยบายอย่างเป็นทางการให้มีการทรมานผู้ถูกควบคุมตัว เป็นการกล่าวอย่างสุจริตใจ อย่างไรก็ตาม เป็นที่ชัดเจนว่าสิ่งที่รัฐบาลทำเพื่อป้องกัน หยุดยั้ง และลงโทษ(ผู้ทำ)การทรมานและการปฏิบัติอย่างโหดร้ายนั้นยังไม่เพียงพอ

การมีการทรมานอยู่อย่างแพร่หลายส่วนหนึ่งเป็นผลจากบทบัญญัติในกฎอัยการศึกและพ.ร.ก. สถานการณ์ฉุกเฉิน ที่เอื้อให้เกิดการทรมานโดยสร้างสภาพการณ์ที่ทำให้สามารถกระทำการทรมานไปได้โดยแทบไม่สามารถตรวจพบเห็นได้ในเวลาอันสั้น ทั้งยังมีเงื่อนไขข่งควนการดำเนินคดีสำหรับเจ้าหน้าที่ที่กระทำหรืออนุญาตให้มีการทรมาน หรือปฏิเสธที่จะลงโทษกรณีการปฏิบัติที่ผิดกฎหมาย สภาพเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการทรมานและการปฏิบัติที่โหดร้ายเหล่านี้ ได้แก่ ระยะเวลาการควบคุมตัวที่ยาวนานก่อนตั้งข้อกล่าวหา การไม่นำตัวผู้ถูกควบคุมตัวไปปรากฏตัวที่ศาลต่อหน้าผู้พิพากษา การที่ไม่สามารถอุทธรณ์ได้ในเรื่องการออกหมายจับและการขออนุญาตขยายระยะเวลาควบคุมตัว การปฏิเสธคำขอเยี่ยมผู้ถูกควบคุมตัว การใช้酷กลับ และการขาดการตรวจสอบสถานควบคุมตัวอย่างสม่ำเสมอ ปลอดภัยจากการจำกัดควบคุม และอย่างเป็นอิสระ

6. ข้อเสนอแนะ

หน่วยงานของไทยต้องดำเนินการโดยทันทีเพื่อยุติการกระทำที่เป็นการทรมานหรือการปฏิบัติอย่างโหดร้ายอื่นๆ ในจังหวัดภาคใต้ ในระยะยาว จะต้องมีการใช้มาตรการด้านกฎหมาย การปกครอง ตุลาการ และอื่นๆ เพื่อป้องกัน หยุดยัง ลงโทษ และประกันว่าจะมีการเยียวยาในกรณีการทรมานและการปฏิบัติอย่างโหดร้ายที่เกิดขึ้น มาตรการเหล่านี้ควรสอดคล้องกับมาตรฐานและกฎหมายระหว่างประเทศ ข้อเสนอแนะโดยละเอียดต่อไปนี้มีที่มาจาก “12 วิธีการเพื่อป้องกันการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรีโดยหน่วยงานของรัฐ” (12-Point Programme for the Prevention of Torture and Other Cruel, Inhuman Or Degrading Treatment or Punishment by Agents of the State)⁶⁸ ซึ่งเป็นโครงการที่พัฒนาขึ้นโดยแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลจากประสบการณ์การต่อสู้กับการทรมานและการปฏิบัติอย่างโหดร้ายมายาวนานหลายทศวรรษทั่วโลก

6.1 สำหรับหน่วยงานของไทย

ประณามการทรมานและการปฏิบัติอย่างโหดร้าย

- ประณามการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรีทุกประเภทต่อสาธารณะ และประกาศว่าการกระทำในลักษณะเช่นนั้นเป็นสิ่งที่ไม่อาจยอมรับได้ ไม่ว่าจะในสภาพการณ์ใด และผู้มีส่วนรับผิดชอบกับการทรมานหรือความผิดที่คล้ายคลึงกันจะต้องถูกฟ้องร้องดำเนินคดี

ต้องให้มีการเข้าถึงผู้ถูกควบคุมตัว

- ต้องให้ศาลพิจารณาทบทวนการออกหมายจับและการขยายระยะเวลาควบคุมตัวได้ตามพ.ร.ก. สถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548
- อนุญาตให้ทนายความสามารถเข้าถึงผู้ถูกควบคุมตัวโดยทันทีภายหลังการควบคุมตัว
- อนุญาตให้ครอบครัวเข้าเยี่ยมผู้ถูกควบคุมตัว
- อนุญาตให้ผู้ถูกควบคุมตัวเข้าถึงการดูแลสุขภาพอย่างเหมาะสม และกรณีที่เป็นให้สามารถเข้ารับบริการจากแพทย์และหน่วยงานภายนอกที่เป็นอิสระ
- อนุญาตให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและคณะกรรมการกาชาดสากลสามารถเข้าถึงสถานควบคุมตัวและผู้ถูกควบคุมตัวทุกคนโดยทันทีและอย่างเป็นอิสระ
- เชิญให้คณะทำงานด้านการควบคุมตัวโดยพลการแห่งสหประชาชาติ (UN Working Group on Arbitrary Detention) ได้มาเยือนประเทศนี้ รวมทั้งในภาคใต้
- เชิญให้ผู้รายงานพิเศษด้านการทรมานแห่งสหประชาชาติ (UN Special Rapporteur on Torture) ได้มาเยือนประเทศนี้ รวมทั้งในภาคใต้
- ลงนามและให้สัตยาบันรับรองพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี และกำหนดกลไกป้องกันระดับชาติตามพิธีสารเลือกรับดังกล่าว

ไม่ให้มีการควบคุมตัวแบบลับ

- ดูแลให้มีการสอบสวนกรณีการรายงานว่ามีสถานควบคุมตัวลับของหน่วยงานความมั่นคงโดยทันทีอย่างเป็นอิสระ เป็นกลาง และมีประสิทธิภาพ และถ้าพบว่าเป็นจริง ให้ดำเนินการโดยทันทีเพื่อยุติการควบคุมตัวลับและไม่ชอบด้วยกฎหมาย

- แก้ไขพ.ร.ก.สถานการณ์ฉุกเฉินให้มีข้อห้ามการใช้สถานควบคุมตัวที่ไม่เป็นทางการไว้อย่างชัดเจน
- ดูแลให้ผู้ถูกควบคุมตัวทุกคนมีสิทธิสมบูรณ์ที่จะขอให้ศาลไต่สวนว่าการควบคุมตัวชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ (habeas corpus)
- ลงนามและให้สัตยาบันรับรองอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนให้ปลอดภัยจากการบังคับให้สูญหาย (International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance)

มีมาตรการป้องกันระหว่างการควบคุมตัวและการสอบปากคำ

- ใช้ขั้นตอนตามกฎหมาย ด้านการปกครอง และที่ปฏิบัติได้จริง เพื่อดูแลให้ว่า ผู้ต้องขังทุกคนจะได้รับแจ้งโดยทันทีถึงสิทธิของตน รวมทั้งสิทธิที่จะร้องเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติที่ได้รับโดยไม่ต้องกลัวว่าจะถูกแก้แค้น และให้ผู้พิพากษาพิจารณาตัดสินโดยพลันว่าการควบคุมตัวชอบด้วยกฎหมายหรือไม่
- ดูแลให้ทั้งในทางกฎหมายและในทางปฏิบัติ ผู้พิพากษาสืบสวนหาพยานหลักฐานเกี่ยวกับการทรมานหรือปฏิบัติอย่างโหดร้าย และหากพบว่าการควบคุมตัวไม่ชอบด้วยกฎหมายให้มีคำสั่งปล่อยตัว
- ดูแลให้ทั้งในทางกฎหมายและในทางปฏิบัติ มีทนายความอยู่ร่วมระหว่างการสอบปากคำ
- ดูแลให้สภาพการควบคุมตัวสอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง
- ดูแลให้ทั้งในกฎหมายและในทางปฏิบัติ หน่วยงานรับผิดชอบในการควบคุมตัวเป็นหน่วยงานที่แยกจากหน่วยงานที่ทำหน้าที่สอบปากคำ

กำหนดให้มีกฎหมายห้ามการทรมานและการปฏิบัติอย่างโหดร้าย

- ออกกฎหมายที่มีข้อห้ามและป้องกันการทรมานและการปฏิบัติอย่างโหดร้าย โดยรวมองค์ประกอบสำคัญต่างๆ จากอนุสัญญาต่อต้านการทรมานแห่งสหประชาชาติและข้อตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง
- โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ให้ผ่านกฎหมายซึ่งกำหนดความผิดอย่างชัดเจนต่อการทรมาน และบังคับใช้ข้อบทในอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน ซึ่งยังไม่มีบัญญัติไว้ในกฎหมายของไทย
- ดูแลให้ไม่มีการชะลอการบังคับใช้ข้อห้ามการทรมานและการปฏิบัติอย่างโหดร้าย และมาตรการป้องกันที่จำเป็นไม่ว่าในสถานการณ์ใด รวมทั้งในภาวะสงครามหรือในสถานการณ์ฉุกเฉิน

การสอบสวน

- เมื่อได้รับข้อร้องเรียนหรือรายงานอื่นใดเกี่ยวกับการทรมานหรือการปฏิบัติอย่างโหดร้าย ให้ดำเนินการสอบสวนโดยทันที อย่างเป็นอิสระ เป็นกลาง และมีประสิทธิภาพ
- ดูแลให้มีการเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะเกี่ยวกับขอบเขต วิธีการ และข้อค้นพบที่ได้จากการไต่สวน เช่นนั้น
- ส่งพักราชการเจ้าหน้าที่ที่ต้องสงสัยว่าได้กระทำการทรมานหรือการปฏิบัติอย่างโหดร้าย ในระหว่างที่มีการสอบสวน
- ดูแลให้ทั้งในกฎหมายและในทางปฏิบัติ ผู้ร้องเรียน พยาน และบุคคลอื่นที่ตกอยู่ในความเสี่ยง ได้รับการคุ้มครองจากการข่มขู่คุกคามและการแก้แค้น

การฟ้องร้องดำเนินคดี

- ดำเนินคดีผู้มีส่วนรับผิดชอบต่อการทรมานและความผิดที่คล้ายคลึงกัน โดยไม่สนใจว่าจะมีตำแหน่งใด ทั้งนี้ให้เป็นไปตามกระบวนการที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลด้านความยุติธรรม
- แก้ไขมาตรา 17 ของพ.ร.ก.สถานการณ์ฉุกเฉินเพื่อดูแลให้ไม่มีการยกเว้นโทษข้าราชการที่กระทำความผิดเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรืออาชญากรรมระหว่างประเทศ รวมทั้งการทรมานและความผิดที่คล้ายคลึงกันที่เกิดขึ้นในระหว่างการปราบปรามการก่อความไม่สงบ จากการถูกดำเนินคดี

ไม่รับพิจารณาข้อมูลที่ได้จากการทรมานหรือการปฏิบัติอย่างโหดร้าย

- ยุติการใช้ประโยชน์จากคำสารภาพที่ได้จากการทรมานและการปฏิบัติอย่างโหดร้าย โดยทันทีและเด็ดขาด โดยไม่นำข้อมูลนั้นมาใช้เพื่อลงโทษบุคคลในความผิดทางอาญาใด ๆ
- ดูแลให้ไม่มีการนำถ้อยคำหรือหลักฐานที่ได้จากการทรมานหรือการปฏิบัติอย่างโหดร้ายมาใช้ในการพิจารณาคดีของศาล เว้นแต่นำมาใช้เพื่อเป็นข้อพิสูจน์ว่ามีการปฏิบัติอย่างโหดร้ายเกิดขึ้นจริง

จัดอบรมที่มีประสิทธิภาพ

- ในการอบรมเจ้าหน้าที่ทุกคนที่ทำหน้าที่ควบคุมตัว สอบปากคำ หรือให้การดูแลด้านการแพทย์ต่อผู้ต้องขัง ชี้แจงให้ทราบชัดเจนว่า การทรมานและการปฏิบัติอย่างโหดร้ายใด ๆ ล้วนเป็นความผิดทางอาญา
- สอนเจ้าหน้าที่ว่าตนมีสิทธิและหน้าที่ที่จะปฏิเสธไม่ยอมทำตามคำสั่งให้ทรมานหรือปฏิบัติอย่างโหดร้าย

ให้การเยียวยา

- ให้การเยียวยาโดยทันทีแก่ผู้เสียหาย รวมทั้งครอบครัวของผู้ที่เสียชีวิตระหว่างการควบคุมตัว การเยียวยาควรประกอบด้วย การชดเชยด้านการเงินที่เป็นธรรมและพอเพียง และการให้การดูแลด้านการแพทย์และการฟื้นฟูสมรรถภาพอย่างเหมาะสม โดยสอดคล้องตามมาตรฐานระหว่างประเทศ

ให้สัตยาบันรับรองสนธิสัญญาระหว่างประเทศ

- นอกเหนือจากอนุสัญญาต่างๆ ข้างต้น ประเทศไทยควรให้สัตยาบันรับรองธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศ (Rome Statute of the International criminal Court)
- ประเทศไทยควรช่วยดูแลให้กลไกสิทธิมนุษยชนที่อยู่ในระหว่างการพัฒนาโดยประชาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ASEAN) มีอำนาจ ความเชี่ยวชาญ และทรัพยากรที่จำเป็นเพื่อแก้ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการทรมานและการปฏิบัติอย่างโหดร้ายในภูมิภาค

¹ตามข้อมูลของศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (Deep South Watch) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่น่าเชื่อถือได้ที่ติดตามข้อมูลเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในภาคใต้ มีเหตุการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้น 8,443 ครั้ง และมีผู้เสียชีวิต 3,214 คนนับแต่เดือนมกราคม 2547 ถึงกลางเดือนตุลาคม 2551 <http://www.deepsouthwatch.org/>

²โปรดดู Nonviolence International, Southeast Asia, “Charged! Updates from Southern Thailand”, มกราคม/กุมภาพันธ์ 2551

³โปรดดู Nonviolence International, Southeast Asia, “Charged! Updates from Southern Thailand”, มีนาคม/เมษายน 2551

⁴โปรดดู พุทธิณี กางกัน “Understanding and the Practice of Torture in the Thai Context”, Working Group on Justice for Peace, มิถุนายน 2551, หน้า 6

⁵มาตรา 32 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ระบุว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย ... การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม จะกระทำมิได้” รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 32

⁶รายงานของคณะกรรมการต่อต้านการทรมาน, UN Doc. A/48/44/Add.1 (1993), para. 39 คณะกรรมการได้ใช้ข้อมูลส่วนนี้ประกอบการจัดทำรายงานฉบับอื่นในภายหลังด้วย

⁷โปรดดู คำสั่งกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ที่ 11/2550 เรื่อง “กำหนดสถานที่ควบคุมบุคคลตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548” วันที่ 24 มกราคม 2550

⁸ในเดือนสิงหาคม 2551 กลุ่มซึ่งอ้างตนว่าเป็นตัวแทนผู้ก่อความไม่สงบในภาคใต้ประกาศอย่างเป็นทางการว่าจะเจรจากับกองทัพไทย แต่ก็ถูกกล่าวหาว่าเป็นแค่การหลอกลวงโดยทันที ในเดือนกันยายน 2551 ตัวแทนจากภาคใต้ห้าคน (ซึ่งมีรายงานว่าเป็นสมาชิกกลุ่มแบ่งแยกดินแดน Pattani Malay Consultative Congress) และพลเอกขวัญชาติ กล้าหาญ อดีตผู้บัญชาการกองทัพบกภาคใต้และที่ปรึกษากระทรวงกลาโหม ได้พบกันที่อินโดนีเซียเพื่อพูดคุยถึงความรุนแรงที่เกิดขึ้นในภูมิภาค พร้อมกับนาย Jusuf Kalla รองประธานาธิบดีของอินโดนีเซีย เอกอัครราชทูตอินโดนีเซียประจำประเทศไทย และนักวิเคราะห์ต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการรายงานข่าวเรื่องการเจรจาดังนี้ ทางกระทรวงต่างประเทศระบุว่าพลเอกขวัญชาติไม่ได้ไปทำหน้าที่อย่างเป็นทางการในครั้งนั้น และรัฐบาลไทยจะไม่ยอมเจรจาร่วมกับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ การประชุมสองวันนั้นไม่ได้ข้อสรุปใด ๆ

⁹โปรดดูพระราชบัญญัติกฎอัยการศึกพุทธศักราช 2457 สี่อำเภอของจังหวัดสงขลาได้แก่ นาทวี สะบ้าย้อย เทพา และจะนะ

¹⁰โปรดดู รายงาน “เอาชนะความรุนแรงด้วยพลังสมานฉันท์” ของคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.) ซึ่งมีอดีตนายกรัฐมนตรีอานันท์ ปันยารชุน เป็นประธาน ในรายงานระบุว่าระบบและกระบวนการยุติธรรมที่เป็นอยู่เป็นสาเหตุของความอยุติธรรมและความรุนแรงในภาคใต้ และเสนอแนะให้มีการปฏิบัติตามกระบวนการยุติธรรมที่สอดคล้องกับหลักนิติธรรม

¹¹โปรดดู พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ซึ่งได้รับการขยายเวลาอีกเป็นครั้งที่ 12 เป็นเวลาสามเดือนในเดือนตุลาคม 2551 ให้มีผลบังคับใช้ถึงมกราคม 2552

¹²ภายหลังการรัฐประหารเมื่อวันที่ 19 กันยายน 2549 มีการนำกฎอัยการศึกมาประกาศใช้ใหม่ทั่วประเทศ แม้ว่าในเวลาต่อมาได้มีการยกเลิกกฎอัยการศึกเกือบทั่วประเทศ แต่ยังคงให้มีผลบังคับใช้ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และบางส่วนของจังหวัดสงขลา ศอ.บต.ได้รับการก่อตั้งขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อปี 2524 แต่มีการยุบองค์กรเมื่อเดือนพฤษภาคม 2545

-
- ¹³ โปรดดูคณะทำงานยุติธรรมเพื่อสันติภาพ เอกสาร “Arbitrary Detention: Four months compulsory occupations training without consent” 23 สิงหาคม 2550
- ¹⁴ ค่ายฝึกอาชีพทั้งสามแห่งตั้งอยู่ที่จังหวัดชุมพร ระนอง และสุราษฎร์ธานี ซึ่งไกลเกินกว่า 600 กิโลเมตรจากสี่จังหวัดชายแดนใต้ โดยเป็นพื้นที่ที่มีการประกาศใช้กฎอัยการศึกบางส่วนหรือทั้งจังหวัด การจัดทำค่ายฝึกอาชีพเป็นไปตามมาตรา 8 ของพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก
- ¹⁵ คำสั่งตามมาตรา 8 และ 11(7) พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก
- ¹⁶ โปรดดูรายงาน Human Rights Watch, “‘It Was Like Suddenly My Son No Longer Existed’: Enforced Disappearances in Thailand’s Southern Border Provinces” 20 มีนาคม 2550 จนถึงเดือนกันยายน 2551 มีรายงานผู้สูญหายอย่างน้อย 90 ราย โดยรัฐบาลยอมรับว่าเป็นจริง 23 ราย โดย 12 รายในนั้นได้รับการรายงานไปยังคณะทำงานว่าด้วยการบังคับบุคคลให้สูญหายของสหประชาชาติ (UN Working Groups on Involuntary and Enforced Disappearances) เมื่อเดือนมกราคม 2547
- ¹⁷ โปรดดู Nonviolence International, “Charged! Updates from Southern Thailand” มีนาคม/เมษายน 2551
- ¹⁸ โปรดดู คณะทำงานยุติธรรมเพื่อสันติภาพ รายงาน “Human Rights under Attack” มีนาคม 2551 หน้า 8
- ¹⁹ โปรดดู อ่างแล้ว และโปรดดู พุทธิณี กางกัน “Understanding and the Practice of Torture in the Thai Context”, Working Group on Justice for Peace มิถุนายน 2551 หน้า 6
- ²⁰ โปรดดู Nonviolence International, “Charged! Updates from Southern Thailand” กรกฎาคม/สิงหาคม 2551
- ²¹ โปรดดู Nonviolence International, “Charged! Updates on Southern Thailand” กันยายน/ตุลาคม 2550
- ²² โปรดดู Asian Human Rights Commission, “THAILAND: Alleged torture of two men in southern Thailand”, Asian Human Rights Commission Urgent Appeals Programme, Urgent Appeal Case: AHRC-UAC-005- 2008, 14 January 2008, <http://www.ahrchk.net/ua/mainfile.php/2008/2715/>
- ²³ โปรดดู คณะทำงานยุติธรรมเพื่อสันติภาพ, “Human Rights under Attack” มีนาคม 2551 หน้า 10
- ²⁴ A Joint Oral Statement to the 7th Session of the UN Human Rights Council by the Asian Legal Resource Centre (ALRC), Lawyers Rights Watch Canada, the Asian Forum for Human Rights and Development (FORUM-ASIA), and Pax Romana-ICMICA/MIIC, “ASIA: The ongoing deep divide between discourse and implementation”, ALRC-COS-07-002-2008 13 มีนาคม 2551
- ²⁵ การใช้สิทธิเพื่อตอบของนายสีหศักดิ์ พวงเกตุแก้ว ผู้แทนรัฐบาลไทย ระหว่างสมัยประชุมที่ 7 ของคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนสหประชาชาติ 13 มีนาคม 2551
<http://www.un.org/webcast/unhrc/archive.asp?go=080313>
- ²⁶ นับแต่นั้นมา มีการย้ายหน่วยจก.39 ไปที่จังหวัดยะลา
- ²⁷ จากการสื่อสารกับผู้เข้าร่วมสังเกตการณ์การพิจารณาคดีจากคณะกรรมการนักนิติศาสตร์สากล (International Commission of Jurists)
- ²⁸ โปรดดู Nonviolence International, “Charged! Updates from Southern Thailand” มีนาคม/เมษายน 2551 และจากการสื่อสารส่วนตัวกับเจ้าหน้าที่ของมูลนิธิสันติวัฒนธรรม
- ²⁹ โปรดดู การแถลงด้วยวาจาของ Asian Legal Resource Centre (ALRC) ระหว่างสมัยประชุมที่ 8 ของคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนสหประชาชาติ 3 มิถุนายน 2551

³⁰ การขอใช้สิทธิเพื่อตอบของผู้แทนรัฐบาลไทย ระหว่างสมัยประชุมที่ 8 ของคณะมนตรีสิทธิมนุษยชน สหประชาชาติ 3 มิถุนายน 2551 <http://www.un.org/webcast/unhrc/archive.asp?go=080603>

³¹ โปรดดู Nonviolence International, “Charged! Updates from Southern Thailand” กรกฎาคม/สิงหาคม 2551

³² โปรดดู TJA News, “Association of Pondok Schools in Songkhla making complaints in Bangkok concerning the case of torture of an Uztaz in Chana district”, http://www.isranews.org/cms/index.php?option=com_content&task=view&id=3215&Itemid=47 18 กุมภาพันธ์ 2551

³³ ตามอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี สหประชาชาติ (2527) ประเทศไทยได้ให้ภาคยานุวัติในวันที่ 2 ตุลาคม 2550 โดยมีถ้อยแถลงตีความ ข้อ 1, 4 และ 5 และมีข้อสงวนตามข้อ 30 นอกจากนี้ประเทศไทยยังประกาศจะไม่ผูกพันตามข้อ 21 และ 22

³⁴ ICCPR ข้อ 4(1) และ 4(2)

³⁵ ผลสำรวจของ WorldPublicOpinion.org ซึ่งเผยแพร่เมื่อเดือนมิถุนายน 2551 พบว่าคนไทยจำนวนมาก (ร้อยละ 44) เห็นด้วยว่ารัฐบาลควรอนุญาตให้ใช้การทรมานระดับหนึ่งต่อผู้ก่อการร้าย WorldPublicOpinion.org, “World Public Opinion on Torture” 24 มิถุนายน 2551 http://www.worldpublicopinion.org/pipa/articles/btjusticehuman_rightsra/496.php?lb=bthr&pnt=496&nid=&id=

³⁶ โปรดดู อย่างเช่น ข้อ 5-9 ของอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน ข้อ 146 และ 147 ของอนุสัญญาเจนีวา ฉบับที่ 4

³⁷ โปรดดู อย่างเช่น ข้อ 15 ของอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน

³⁸ สนธิสัญญาระหว่างประเทศและภูมิภาคที่สำคัญล้วนกำหนดนิยามการทรมานให้ต้องมียุทธวิธีประกอบเรื่อง ความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานที่ “สาหัส” ด้วย ยกเว้นแต่การทรมานตามข้อ 2 ของอนุสัญญา ป้องกันและลงโทษการทรมานแห่งทวีปอเมริกา (Inter-American Convention to Prevent and Punish Torture)

³⁹ รายการความมุ่งประสงค์ของการทรมานที่ไม่ได้ระบุมาจนหมดนี้ ต่อด้วยวลีที่ว่า “หรือบนพื้นฐานของการเลือกปฏิบัติไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบใด”

⁴⁰ ในกรณีของการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ความหมายนี้ชัดเจนอยู่แล้ว เนื่องจากวลีนี้ครอบคลุมถึงความมุ่งประสงค์ของ “การลงโทษ” อยู่แล้ว หากบัญญัติให้ตรงตามหลักเกณฑ์ใน ข้อ 1(1) ทั้งหมดแล้ว บทบัญญัตินี้ก็จะเป็นการใช้ถ้อยความซ้ำซ้อนและไม่มีความหมาย

⁴¹ โปรดดูรายงานของผู้รายงานพิเศษสหประชาชาติว่าด้วยการทรมานว่าด้วยการเดินทางไปเยี่ยมสหพันธรัฐรัสเซีย UN Doc E/CN.4/1995/34/Add.1, 16 พฤศจิกายน 2537 ย่อหน้า 71 โดยผู้รายงานให้ความเห็นต่อ สภาพการควบคุมตัวในเรือนจำบางแห่ง โดยระบุว่า “เป็นสภาพที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี ซึ่งมีลักษณะการทรมาน การที่ต้องสงสัยถูกกักตัวไว้เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการสอบสวน โดยขัดกับความสมัครใจของพวกเขา โดยมุ่งประสงค์เพื่อให้ได้คำสารภาพและข้อมูลสนเทศ อาจถือได้ว่าพวกเขากำลังถูกทรมาน” ศ.ท่านเซอร์ Nigel S. Rodley ซึ่งเป็นผู้รายงานพิเศษอธิบายในภายหลังว่า หากปราศจากหลักฐานที่ชี้ให้เห็นถึงความมุ่งประสงค์แล้ว เขาไม่สามารถสรุปได้ว่าเป็นการทรมาน และจึงบรรยายสภาพนั้นตามกฎหมายว่าเป็นสภาพที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี คำว่า “มีลักษณะการทรมาน” เป็นการ

แสดงความเห็นตามความรู้สึกของผู้รายงานพิเศษมากกว่าเป็นความเห็นทางกฎหมาย โปรดดู Nigel S. Rodley, "The Definition(s) of Torture in International Law", 55 Current Legal Problems 465 (2002)

⁴² โปรดดูตัวอย่างเช่น Tomasi v. France, Series A, No. 241-A (1993), คำพิพากษาเมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2535 ย่อหน้า 115 (ในศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป) Toma ผู้ต้องสงสัยว่าก่อการร้ายได้ถูกซ้อมระหว่างการสอบปากคำ และศาลพบว่าเขาได้ถูก "ปฏิบัติอย่างไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี" ในคดีต่อมาซึ่งเกี่ยวข้องกับ การซ้อมและการดูหมิ่นศักดิ์ศรีอย่างรุนแรง ศาลพบว่า "เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้ว ความรุนแรงทั้งทางกาย และทางใจที่กระทำต่อผู้ร้องก่อให้เกิดความเจ็บปวดและความทุกข์ทรมานอย่าง 'สาหัส' และมีลักษณะที่รุนแรง และโหดร้ายเป็นพิเศษ การกระทำเช่นนั้นจะต้องถือว่าเป็นการทรมาน ทั้งนี้ตามข้อ 3 ของอนุสัญญาฯ" โปรดดู Selmouni v. France ศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป คำพิพากษาเมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม 2542, Reports 1999-V ย่อหน้า 105

⁴³ โปรดดู อย่างเช่น อนุสัญญาเจนีวาฉบับที่ 4 ข้อ 147 ธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศ ข้อ 8(2) (ii) (Rome Statute of the International criminal Court)

⁴⁴ โปรดดูพระราชบัญญัติกฏอัยการศึก 27 สิงหาคม พ.ศ.2457 มาตรา 5 (แก้ไขวันที่ 13 ธันวาคม 2515)

⁴⁵ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 มาตรา 5 และ 7 ตามลำดับ

⁴⁶ โปรดดู อ้างแล้วมาตรา 12

⁴⁷ ศาลจังหวัดมีเขตอำนาจทั้งในทางคดีแพ่งและอาญา

⁴⁸ ระเบียบกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ว่าด้วยวิธีปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ตาม มาตรา 11 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ข้อ 3.7 24 มกราคม 2550

⁴⁹ รายงานคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนสหประชาชาติ UN Doc. A/60/40 (2004-5), Vol. I, para. 95(13)

⁵⁰ จากการพูดคุยกับมูลนิธิสันติวัฒนธรรม พฤษภาคมและธันวาคม 2551

⁵¹ ระเบียบกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ว่าด้วยวิธีปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ตาม มาตรา 11 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ข้อ 3.9.3 และ 3.5 24 มกราคม 2550

⁵² พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 มาตรา 12

⁵³ เพิ่งอ้าง

⁵⁴ A Joint Oral Statement to the 7th Session of the UN Human Rights Council by the Asian Legal Resource Centre (ALRC), Lawyers Rights Watch Canada, the Asian Forum for Human Rights and Development (FORUM-ASIA), and Pax Romana-ICMICA/MIIC, "ASIA: The ongoing deep divide between discourse and implementation", ALRC-COS-07-002-2008 13 มีนาคม 2551

⁵⁵ รายงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ UN Doc. A/60/40 (2004-5), Vol. I, para. 95(15)

⁵⁶ โปรดดู คำสั่งกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ที่ 11/2550 เรื่อง "กำหนดสถานที่ควบคุม บุคคลตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548" วันที่ 24 มกราคม 2550

⁵⁷ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ. ข้อเสนอแนะทั่วไปลำดับที่ 20 ว่าด้วยข้อ 7 (เกี่ยวกับการห้ามการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี), UN Doc. A/47/40, Annex VI, 10 October 1992, para. 11

⁵⁸ โปรดดู Nonviolence International, “Charged! Updates from Southern Thailand” กันยายน/ตุลาคม 2550

⁵⁹ ระเบียบกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ว่าด้วยวิธีปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 11 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ข้อ 3.5 24 มกราคม 2550

⁶⁰ อ้างแล้ว ข้อ 3.9.2 และ 3.9.4 ตามลำดับ

⁶¹ มาตรา 17 ของพ.ร.ก.สถานการณ์ฉุกเฉิน กำหนดไว้ว่า “พนักงานเจ้าหน้าที่และผู้มีอำนาจเช่นเดียวกับพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชกำหนดนี้ ไม่ต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่ง ทางอาญา หรือทางวินัย เนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ในการระงับหรือป้องกันการกระทำผิดกฎหมาย หากเป็นการกระทำที่สุจริต ไม่เลือกปฏิบัติและไม่เกินสมควรแก่เหตุ หรือไม่เกินกว่ากรณีจำเป็น”

⁶² พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 มาตรา 15

⁶³ มาตรา 21 ของพ.ร.บ.ความมั่นคงฯ กำหนดไว้ว่า “หากเห็นสมควรศาลอาจสั่งให้ส่งผู้ต้องหาให้ผู้อำนวยการเพื่อเข้ารับการอบรม ณ สถานที่ที่กำหนดเป็นเวลาไม่เกินหกเดือน และปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนดด้วยก็ได้

การดำเนินการตามวรรคสอง ให้ศาลสั่งได้ต่อเมื่อผู้ต้องหานั้นยินยอมเข้ารับการอบรมและปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าว”

⁶⁴ พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 มาตรา 16(1)

⁶⁵ โปรดดูในหมวด คำปรารภ

⁶⁶ คณะกรรมการประกอบด้วยสมาชิก 22 คน อาทิ ปลัดกระทรวงกลาโหม ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ผู้บัญชาการเหล่าทัพต่าง ๆ และเจ้าหน้าที่ระดับสูงจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

⁶⁷ การก่อความไม่สงบในภาคใต้เป็นเพียงหนึ่งในหกปัญหาหลักที่ก่อ.รมน.ให้ความสนใจ ปัญหาอื่นได้แก่ “สงครามปราบปรามยาเสพติด” แรงงานข้ามชาติผิดกฎหมาย การก่อการร้าย และอาชญากรรมข้ามชาติ โครงการในพระราชดำริเพื่อคุ้มครองและอนุรักษ์ป่าและทรัพยากรธรรมชาติ และปัญหาด้านความมั่นคงพิเศษ

⁶⁸ AI Index: ACT 40/001/2005, 22 April 2005